

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män ändras. I enlighet med skrivningen i regeringsprogrammet för statsminister Sanna Marins regering föreslås det i propositionen att skyldigheten att göra upp en jämställdhetsplan utvidgas till att omfatta även småbarnspedagogiken. Dessutom ska jämställdhetslagens bestämmelser om förebyggande av diskriminering på grund av könsidentitet eller könsuttryck utvidgas till att även gälla småbarnspedagogiken.

Syftet med propositionen är att främja jämställdhet mellan könen inom småbarnspedagogiken. Jämställdhetsplanen är ett verktyg för att stödja verksamheten i praktiken och med hjälp av den säkerställs det att jämställdhetsarbetet görs på ett systematiskt sätt.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2023 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagen avses träda i kraft den 1 juni 2023.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
MOTIVERING	3
1 Bakgrund och beredning.....	3
1.1 Bakgrund.....	3
1.2 Beredning.....	3
2 Nuläge och bedömning av nuläget.....	4
2.1 Jämställdhetsplanering vid läroanstalter	4
2.2 Småbarnspedagogik	5
2.3 Främjande av jämställdhet inom småbarnspedagogiken.....	6
3 Målsättning	7
4 Förslagen och deras konsekvenser.....	8
4.1 De viktigaste förslagen.....	8
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna	8
4.2.1 Ekonomiska konsekvenser.....	8
4.2.2 Konsekvenser för myndigheterna	11
4.2.3 Könskonsekvenser	11
4.2.4 Konsekvenser för barn	12
5 Alternativa handlingsvägar.....	12
5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser.....	12
5.2 Nordisk lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet	13
6 Remissvar	16
7 Specialmotivering.....	18
8 Bestämmelser på lägre nivå än lag	24
9 Ikraftträdande.....	24
10 Verkställighet och uppföljning	24
11 Förhållande till budgetpropositionen.....	24
12 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning	24
LAGFÖRSLAG	26
Lag om ändring av lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män	26
BILAGA	29
PARALLELTEXT	29
Lag om ändring av lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män	29

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

I enlighet med skrivningen i regeringsprogrammet för statsminister Sanna Marins regering görs jämställdhets- och likabehandlingsplanerna på de olika utbildningsstadierna förpliktande och det föreskrivs att jämställdhets- och likabehandlingsplanerna är förpliktande också inom småbarnspedagogiken. Jämställdhetsplanerna är redan nu förpliktande inom olika utbildningsstadier från och med den grundläggande utbildningen, varför genomförandet av skrivningen i regeringsprogrammet i praktiken innebär att förpliktelsen att utarbeta en jämställdhetsplan utvidgas från läroanstalterna till småbarnspedagogiken.

Skrivningen om jämställdhetsplaneringen inom småbarnspedagogiken ingår i regeringsprogrammets strategiska helhet Kunnandets, bildningens och innovationernas Finland (helhet 3.7). Skrivningen om jämställdhetsplaneringen är en del av verkställandet av den strategiska helhetens tredje mål (Utbildning skapar jämställdhet och jämlikhet i samhället).

Lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986, nedan *jämställdhetslagen*) innehåller i fråga om utbildning och undervisning en allmän förpliktelse att främja jämställdhet och en förpliktelse att utarbeta en jämställdhetsplan. Propositionen om småbarnspedagogiken kompletterar det gällande systemet för jämställdhetsplanering på så sätt att det planmässiga jämställdhetsarbetet inleds redan i fråga om barn under skolåldern.

1.2 Beredning

Regeringspropositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid social- och hälsovårdsministeriet i samarbete med justitieministeriet, undervisnings- och kulturministeriet samt Utbildningsstyrelsen. Ett samrådsförfarande enligt 11 § i kommunallagen har hållits om regeringens proposition, och propositionen har behandlats i delegationen för kommunal ekonomi och kommunalförvaltning. I fråga om likabehandlingsplaneringen hör genomförandet av skrivningen i regeringsprogrammet till justitieministeriet, som genomför den som en del av delreformen av diskrimineringslagen (OM013:00/2021).

Som stöd för beredningen av regeringspropositionen har använts den år 2016 utgivna Utredning om främjandet av jämställdhet inom småbarnspedagogiken (Social- och hälsovårdsministeriets rapporter och promemorior 2016:36, endast på finska).

Social- och hälsovårdsministeriet ordnade den 2 mars 2020 ett diskussionsmöte för centrala intressentgrupper om regeringsprogrammets skrivning om jämställdhets- och likabehandlingsplanering inom småbarnspedagogiken. Till diskussionsmötet kallades 23 instanser, däribland myndigheter, arbetsmarknadsaktörer, organisationer och experter. Intressentgrupperna ombads framföra sina åsikter om skrivningen i regeringsprogrammet och dess konsekvenser. I diskussionsmötet deltog 18 intressentgrupper, av vilka nästan alla också lämnade skriftliga kommentarer. Tre grupper lämnade sina ställningstaganden endast skriftligen. I inbjudan påpekades att justitieministeriet kan ta kommentarer om likabehandlingsplaneringen i beaktande vid delreformen av diskrimineringslagen (1325/2014).

Utkastet till regeringsproposition var ute på remiss från den 13 april till den 27 maj 2022. Remissyttrande begärdes av 29 instanser och dessutom hade även andra möjlighet att lämna yttrande om det utkast till proposition som publicerats på webbplatsen utlåtande.fi. Sammanlagt

29 instanser lämnade yttrande. Yttrandena och övriga beredningsdokument finns tillgängliga på adressen <https://valtioneuvosto.fi/sv/projekt> med nummer STM018:00/2020 (direkt länk: <https://stm.fi/sv/projekt?tunnus=STM018:00/2020>).

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1 Jämställdhetsplanering vid läroanstalter

Jämställdhetsplanering är ett verktyg som används för främjandet av jämställdhet. Bestämmelser om denna planering finns i jämställdhetslagen. Med jämställdhetsplanering avses systematiskt främjande av jämställdhet på så sätt att det åt en organisation utarbetas en plan som stöder det praktiska arbetet med främjande av jämställdhet. I jämställdhetslagen finns bestämmelser om jämställdhetsplanering vid läroanstalter och om jämställdhetsplanering vid sådana arbetsplatser där antalet anställda är minst 30. I jämställdhetslagen föreskrivs dessutom en allmän skyldighet för myndigheter att främja jämställdheten på ett målinriktat och planmässigt sätt.

En allmän bestämmelse om främjande av jämställdhet vid utbildning och undervisning finns i 5 § i jämställdhetslagen. Enligt paragrafen ska myndigheter och utbildningsanordnare samt andra sammanslutningar som tillhandahåller utbildning och undervisning se till att flickor och pojkar samt kvinnor och män har lika möjlighet till utbildning och avancemang inom yrket. Därtill ska det ses till att undervisningen, forskningen och läromedlen stöder syftet med denna lag. Vidare föreskrivs det i paragrafen att vid utbildning och undervisning ska jämställdhet främjas med hänsyn till barnens ålder och mognad.

Bestämmelser om läroanstaltsspecifik jämställdhetsplaneringskyldighet finns i 5 a §. Skyldigheten att utarbeta en jämställdhetsplan gäller den grundläggande utbildningen, andra stadiet, högskolor och andra läroanstalter som anordnar undervisning eller utbildning som grundar sig på lag. Enligt bestämmelsen ansvarar utbildningsanordnaren för att det i samarbete med personalen och eleverna eller de studerande utarbetas en jämställdhetsplan för läroanstalten. Jämställdhetsplanen ska innehålla en redogörelse för jämställdhetsläget vid läroanstalten, de åtgärder som behövs för att främja jämställdheten samt en utvärdering av hur åtgärderna i den tidigare jämställdhetsplanen har genomförts och av resultaten. Särskilt avseende ska fästas vid antagningen av elever och studerande, ordnandet av undervisningen, skillnaderna i inläring och bedömningen av studieprestationer samt vid förebyggande och undanröjande av sexuella trakasserier och trakasserier på grund av kön. En plan utarbetas årligen eller för högst tre år i sänder.

En allmän skyldighet att främja jämställdheten vid utbildning och undervisning har funnits i jämställdhetslagen sedan den trädde i kraft, alltså från början av år 1987, och den har under årens lopp reviderats. År 2005 trädde den då nya 6 b § i jämställdhetslagen i kraft, i vilken det fanns bestämmelser om läroanstaltsspecifikt utarbetande av jämställdhetsplaner vid läroanstalter på andra stadiet och vid högskolor. Paragrafen om jämställdhetsplanering vid läroanstalter förnyades senast i början av år 2015, då jämställdhetsplaneringen utvidgades till att gälla även den grundläggande utbildningen.

I jämställdhetsombudsmannens berättelse till riksdagen (B 22/2018 rd) har jämställdhetsombudsmannen ur en tillsynsmyndighets synvinkel bedömt arbetet för främjande av jämställdheten vid läroanstalter. Åren 2009–2014 kartlade jämställdhetsombudsmannen kvaliteten på de jämställdhetsplaner som hade utarbetats vid läroanstalter på andra stadiet och högskolor samt hur allmänt det var att planer hade utarbetats. Jämställdhetsombudsmannens slutsats var att skyldigheten uppfylls dåligt, speciellt vid läroanstalter på andra stadiet. I sin berättelse uppger jämställdhetsombudsmannen att han är nöjd med att man började förhålla sig till planeringskyldigheten på ett nytt sätt i samband med den ändring av jämställdhetslagen som trädde i kraft år

2015 och som hänförde sig till den grundläggande utbildningen. I det nya förhållningssättet fokuserar man mera på vardagen i skolan och på genomförande av åtgärder som främjar jämställdheten. Jämställdhetsombudsmannen underströk i sin berättelse att det centrala i en läroanstalts jämställdhetsarbete inte ska vara att utarbeta ett dokument utan att vidta konkreta åtgärder. Speciellt nöjd var jämställdhetsombudsmannen med att det i samband med lagstiftningsreformen utarbetades en guide för främjande av jämställdhet i den grundläggande utbildningen som gavs ut av Utbildningsstyrelsen (Jämställdhetsarbete är en kunskapsfråga. Guide för främjande av jämställdheten i den grundläggande utbildningen. Guider och handböcker 2015:5). I sin berättelse till riksdagen rekommenderade jämställdhetsombudsmannen att frågor som gäller främjande av jämställdheten bör inkluderas mer än för närvarande i lärarutbildningen och i lärarnas fortbildningar.

Den i jämställdhetslagen föreskrivna jämställdhetsplaneringsskyldigheten har under årens lopp utvidgats i fråga om läroanstalter, så att den senast har utvidgats till att gälla även de läroanstalter som ger grundläggande utbildning. Det är logiskt att man efter det här beslutar att utvidga jämställdhetsplaneringsskyldigheten så att den gäller även småbarnspedagogiken.

2.2 Småbarnspedagogik

Bestämmelser om småbarnspedagogiken finns i lagen om småbarnspedagogik (540/2018). Enligt 2 § i lagen om småbarnspedagogik avses med småbarnspedagogik en systematisk och målriktad helhet som består av fostran, undervisning och vård av barn och i vilken i synnerhet pedagogik betonas.

Verksamhetsformerna inom småbarnspedagogiken är daghemsverksamhet, familjedagvård och öppen småbarnspedagogisk verksamhet. Med öppen småbarnspedagogisk verksamhet avses till exempel klubb- och lekverksamhet. Enligt den statistik som Nationella centret för utbildningsutvärdering (NCU) sammanställt fanns det år 2019 3 617 verksamhetsställen med daghemsverksamhet i Fastlandsfinland. Av de här var 2 624 kommunala daghem och 993 privata daghem. Det fanns 4 611 kommunala familjedagvårdare och 1 601 privata familjedagvårdare, inklusive familjedagvårdare som arbetade på gruppfamiljedaghem. Av de barn som deltog i småbarnspedagogiken deltog den största andelen i den kommunala småbarnspedagogiken (81,7 procent). År 2020 deltog totalt 245 255 barn i småbarnspedagogiken, alltså cirka 77 procent av 1–6-åringarna.

Anordnande av småbarnspedagogiska tjänster och tillsynen av den privata småbarnspedagogiken är på kommunens ansvar. Bestämmelser om kommunens skyldighet att ordna småbarnspedagogik finns i 5 § i lagen om småbarnspedagogik. Kommunen kan ordna tjänsterna inom småbarnspedagogiken själv eller tillsammans med andra kommuner, anskaffa dem från någon annan offentlig eller privat serviceproducent för småbarnspedagogik eller bevilja servicesedlar för småbarnspedagogik. Enligt statistik från år 2019 från NCU fanns det totalt 468 privata serviceproducenter inom småbarnspedagogiken, varav 209 var föreningar och 259 företag. 393 av de här serviceproducenterna hade ett enda daghem medan de övriga producenterna var kedjor.

Utöver daghemsverksamhet och familjedagvård kan kommunen eller samkommunen ordna öppen småbarnspedagogisk verksamhet. Öppen småbarnspedagogisk verksamhet som ordnas av en privat aktör är inte sådan småbarnspedagogik som avses i lagen om småbarnspedagogik. Öppen småbarnspedagogisk verksamhet omfattas inte i samma utsträckning som daghemsverksamhet och familjedagvård av skyldigheterna i lagen om småbarnspedagogik. Enligt den statistik som NCU sammanställt deltog 10 732 barn i den kommunala öppna småbarnspedagogiken år 2019.

I kapitel 5 i lagen om småbarnspedagogik finns bestämmelser om planerna för småbarnspedagogiken. Grunderna för planen för småbarnspedagogik är en nationell föreskrift som utfärdats av Utbildningsstyrelsen, i enlighet med vilken de lokala planerna för småbarnspedagogik ska utarbetas. Den senaste föreskriften är från år 2022 (OPH-700-2022) och den trädde i kraft den 1 mars 2022. Enligt 22 § i lagen om småbarnspedagogik ska kommuner, samkommuner och privata serviceproducenter utarbeta lokala planer för småbarnspedagogik. Planerna kan utarbetas enligt serviceproducent, enhet, grupp eller verksamhetsform. Dessutom konstateras i paragrafen att flera kommuner kan göra upp en gemensam plan. Dessutom ska det för varje barn göras upp en individuell plan för småbarnspedagogik.

Bestämmelser om den förskoleundervisning som ges året innan läroplikten finns i lagen om grundläggande utbildning (628/1998). Förskoleundervisning verkställs på basis av lagen om grundläggande utbildning och grunderna för läroplanen för förskoleundervisningen. Förskoleundervisningen kan ordnas i daghem, i skolor eller på någon annan lämplig plats.

Kommunerna ansvarar för anordnande av förskoleundervisning. Även privata anordnare av grundläggande utbildning och statliga läroanstalter kan ordna förskoleundervisning med stöd av ett separat tillstånd. Kommunen kan också ordna förskoleundervisning med hjälp av köpta tjänster från en offentlig eller privat serviceproducent, till exempel ett privat daghem. Kommunen ansvarar för att förskoleundervisning som produceras med köpta tjänster genomförs i enlighet med lagar och bestämmelser.

2.3 Främjande av jämställdhet inom småbarnspedagogiken

Lagen om småbarnspedagogik innehåller en allmän målsättning om främjande av jämställdhet mellan könen. I 3 § 1 mom. 6 punkten i lagen om småbarnspedagogik har det konstaterats att målet med småbarnspedagogiken är att erbjuda alla barn likvärdiga möjligheter till småbarnspedagogik, främja likabehandling och jämställdhet samt ge färdigheter att förstå och respektera den allmänna kulturtraditionen samt vars och ens språkliga, kulturella, religiösa och livsåskådningsmässiga bakgrund. Bestämmelsen trädde i kraft år 2015.

Grunderna för planen för småbarnspedagogik från år 2022 innehåller skrivningar om likabehandling, jämlikhet och mångfald. Enligt den bör man till exempel fundera på hur attityder i fråga om kön och dess mångfald återspeglas i tal, gester, handlingar och tillvägagångssätt. Med tanke på främjande av jämställdhet mellan könen är det viktigt att jämställdhet inkluderas i lagen om småbarnspedagogik samt att man strävar efter att i stor utsträckning inom småbarnspedagogiken inkludera åtgärder som hänför sig till främjande av jämställdhet. Då bestämmelsen i lagen om småbarnspedagogik jämförs med den i jämställdhetslagen föreskrivna konkreta jämställdhetsplaneringsskyldigheten för läroanstalter, kan en märkbar skillnad mellan skyldigheterna för aktörer inom småbarnspedagogiken och skyldigheterna för läroanstalter noteras.

År 2016 publicerade social- och hälsovårdsministeriet en utredning om främjandet av jämställdhet inom småbarnspedagogiken. I utredningen betonas det att förverkligandet av jämställdhet inom småbarnspedagogiken kräver bestående strukturer. I utredningen konstateras också att jämställdhet ska höra ihop med småbarnspedagogikens målmedvetet och planmässigt. Enligt utredningen är planen till största nytta när den utarbetas på enhetsnivå. I utredningen konstateras dessutom att det i utbildningen för de som arbetar inom småbarnspedagogiken saknas en allmän och gemensam studieperiod som skulle bereda dem att främja jämställdhet.

År 2015 då jämställdhetsplaneringsskyldigheten utvidgades till att gälla även den grundläggande utbildningen, nämndes i paragrafens ordalydelse inte sådan förskoleundervisning som ordnas i anslutning till läroanstalter. Det går dock att förstå att avsikten var att skyldigheten var

avsedd att gälla även förskoleundervisning som ordnas vid läroanstalter. I tillämpningsguiden som utarbetades av Utbildningsstyrelsen (Jämställdhetsarbete är en kunskapsfråga) togs det in ett separat omnämmande om förskoleundervisning. För närvarande omfattas de förskolegrupper som är verksamma i anslutning till läroanstalter av jämställdhetsplaneringen, men till exempel förskolegrupper som är verksamma i anslutning till daghem kan fortfarande falla utanför jämställdhetsplaneringsskyldigheten. Det här är ett betydande missförhållande.

Jämställdhetslagen har sedan början av år 2015 innehållit paragrafen 6 c § som gäller förebyggande av diskriminering på grund av könsidentitet eller könsuttryck. Enligt paragrafen gäller målinriktat och planmässigt förebyggande av diskriminering på grund av könsidentitet eller könsuttryck också läroanstalter och deras jämställdhetsplanering. Kravet omfattar småbarnspedagogiken endast genom den i 4 § i jämställdhetslagen föreskrivna allmänna skyldigheten för myndigheter att främja jämställdheten. Eftersom könsidentiteten bildas och utvecklas under barndomen och ungdomen bör paragrafen om könsdiversitet också börja gälla småbarnspedagogiken och dess arbete med jämställdhetsplanering.

Sammantaget kan den nuvarande lagstiftningen inte anses vara tillräcklig för att den på ett effektivt sätt skulle stödja arbetet med att främja jämställdhet inom småbarnspedagogiken. Det kan inte anses vara ändamålsenligt att det planmässiga arbetet för att främja jämställdhet inleds först vid de läroanstalter som ger grundläggande utbildning, alltså då barnet är cirka 7 år gammalt. Med en småbarnspedagogik som är mera könsmedveten kan man redan från och med den tidiga barndomen bättre trygga lika möjligheter för de olika könen. Bestämmelserna behöver utvecklas så att de samtidigt beaktar barnets bästa samt barnets rätt att påverka beslut som gäller barnet självt.

3 Målsättning

Syftet med propositionen är att främja jämställdhet inom småbarnspedagogiken. Jämställdhetsplaner är centrala verktyg i främjandet av jämställdheten mellan könen. Med hjälp av planen säkerställs det att jämställdhetsarbetet görs systematiskt.

Jämställdhetsplanen är ett verktyg som stöder den praktiska verksamheten. Det gäller främst att ändra tillvägagångssätten i olika situationer i vardagen samt att ha tillvägagångssätt som är könsmedvetna. Med de åtgärder som föreslås i propositionen strävar man efter förändringar i verksamheten hos de vuxna som arbetar med småbarnspedagogik. Planmässigt jämställdhetsarbete är viktigt inom småbarnspedagogiken, eftersom barnen redan tidigt tillägnar sig den rollfördelning som anknyter till könen. Till det hör bland annat vilka förväntningar man har på de olika könen.

En central målsättning är också att förebygga diskriminering i anslutning till könsångfald. Utgångspunkten för propositionen är att alla barn, oavsett kön, ska beaktas i jämställdhetsarbetet inom småbarnspedagogiken. Det föreslås att detta genomförs så att förebyggande av diskriminering på grund av könsidentitet eller könsuttryck börjar gälla även småbarnspedagogiken.

Utgångspunkten för propositionen är att barnets bästa tillgodoses. Enligt 4 § i lagen om småbarnspedagogik ska man vid planering, anordnande och tillhandahållande av samt beslutsfattande om småbarnspedagogik i första hand se till barnets bästa. Det här är utgångspunkten även för jämställdhetslagens bestämmelser om småbarnspedagogiken. Dessutom är syftet med propositionen också att göra det möjligt för barn att få delta i sådana angelägenheter som berör dem själva, då de enligt sin ålder och utvecklingsnivå deltar i att skapa och genomföra jämställdhetsplanen, till exempel genom diskussion och lek.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

I propositionen föreslås bestämmelser om främjande av jämställdhet inom småbarnspedagogiken. Jämställdhetsplaneringskyldigheten ska utvidgas från att gälla läroanstalter till att också gälla småbarnspedagogiken. I denna proposition avses med jämställdhetsplan en operativ jämställdhetsplan. I propositionen har man strävat efter att ta i beaktande i synnerhet de olika verksamhetsformerna inom småbarnspedagogiken samt de särdrag som barnens ålder och utvecklingsnivå medför.

Det föreslås att jämställdhetslagen ändras så att de allmänna bestämmelserna om främjande av jämställdhet inom utbildning och undervisning utvidgas så att de gäller även småbarnspedagogiken. Dessutom föreslås en ny paragraf om skyldigheten att utarbeta en jämställdhetsplan inom småbarnspedagogiken. De olika verksamhetsformerna inom småbarnspedagogiken tas i beaktande på så sätt att jämställdhetsplaneringskyldigheten gäller daghemsverksamheten. Däremot för familjedagvårdens och den kommunala öppna småbarnspedagogiska verksamhetens del utarbetar kommunen i samarbete med de här aktörerna på kommunens område gemensamma jämställdhetsplaner åt aktörerna.

Dessutom föreslås det i propositionen att jämställdhetslagens paragraf om förebyggande av diskriminering på grund av könsidentitet eller könsuttryck ändras så att den också gäller småbarnspedagogiken. Således ska alla barn oberoende av kön beaktas i jämställdhetsarbetet och vid fullgörandet av jämställdhetsplaneringskyldigheten inom småbarnspedagogiken.

I propositionen tar man också i beaktande barnets rätt att påverka beslut som gäller barnet självt. Vid fullgörandet av jämställdhetsplaneringskyldigheten och i jämställdhetsplanens innehåll ska barnens delaktighet beaktas. Dessutom ska barn ges möjlighet att delta i utarbetandet av planen med beaktande av barnens ålder och mognad. Inom småbarnspedagogiken kan detta genomföras till exempel genom lek.

Den föreslagna jämställdhetsplaneringskyldigheten i enlighet med jämställdhetslagen ska beaktas också i Utbildningsstyrelsens föreskrifter (Grunderna för planen för småbarnspedagogik samt Grunderna för förskoleundervisningens läroplan). Den föreslagna skyldigheten har redan tagits i beaktande i den nyaste Grunderna för planen för småbarnspedagogik från år 2022.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

4.2.1 Ekonomiska konsekvenser

Konsekvenser för kommunerna

I egenskap av anordnare av småbarnspedagogik ansvarar kommunerna å sin sida för att det utarbetas jämställdhetsplaner för småbarnspedagogiken. Det har konstaterats att propositionen i någon mån orsakar kostnader för kommunerna, både för utarbetandet av jämställdhetsplaner och för uppdatering av dem. Propositionen bedöms inte medföra ett behov av tilläggsresurser i fråga om antalet anställda inom småbarnspedagogiken eftersom det i stor utsträckning är fråga om en ändring av verksamhetskulturer och verksamhets sätt samt om köns sensitivitet. Jämställdhetsplanen kan utarbetas som en del av andra planer, till exempel tillsammans med likabehand-

lingsplanen. Dessutom bör det noteras att det i kommunerna redan nu har utarbetats jämställdhets- och likabehandlingsplaner. I en del av kommunerna utarbetas också jämställdhetsplaner för småbarnspedagogiken trots att det inte ännu finns någon lagstadgad skyldighet att göra det.

Vid bedömningen av de kostnader som orsakas kommunerna har man utgått från antagandet att de utgifter som uppstår orsakas av det egentliga arbetet med att utarbeta en jämställdhetsplan och av att uppdatera planen. Grunden för antagandet är att allt annat, såsom förmedling av information till personalen, barnens delaktighet, interaktion med föräldrar samt genomförande av planen, utgör en del av den normala vardagen inom småbarnspedagogiken. Information och kunnskap kan förmedlas till personalen till exempel i samband med intern inskolning och interna möten. I fråga om familjedagvårdare och arbetstagare inom den öppna småbarnspedagogiken kan kommunen förmedla information till dem samt samarbeta med dem till exempel som en del av den övriga kontakten. Interaktion med föräldrar sker naturligt till exempel på föräldrarakvällar och via meddelanden, medan barnens delaktighet förverkligas i den vardagliga verksamheten inom småbarnspedagogikens. Det viktiga är ett planmässigt och kontinuerligt genomförande och främjande uttryckligen i vardagen inom småbarnspedagogiken, som en del av all verksamhet och i interaktionen med barnen. Jämställdhetsplanen ska vara ett verktyg för detta.

Utgångspunkten är att jämställdhets- och likabehandlingsplanerna i praktiken kommer att utarbetas tillsammans och eventuellt också som en del av andra planer. På grund av det här har de kostnader som utarbetandet och uppdateringen av jämställdhets- och likabehandlingsplanerna orsakar kommunerna bedömts och beräknats som en helhet och inte separat för båda planerna. Det är fråga om två likartade planer och därför har social- och hälsovårdsministeriet och justitieministeriet bedömt att utarbetandet av planerna tillsammans till denna del också skulle komma att minska de kostnader som orsakas kommunerna, i jämförelse med att planerna utarbetades separat. De uppskattade kostnaderna beskriver kostnaden för den arbetstid som används till att utarbeta och uppdatera planerna. Kostnaderna för arbetstiden har uppskattats utifrån Statistikcentralens löneuppgifter för kommunsektorn år 2019¹. För uppskattningen av de kostnader som orsakas har man i fråga om daghem använt löneuppgifterna för föreståndare inom småbarnspedagogiken. Löneuppgifterna har tagits ur den ovan nämnda statistiken. I fråga om familjedagvård och den öppna kommunala småbarnspedagogiken har man för uppskattningen använt löneuppgifter för familjedagvårdsledare eftersom det antas att deras lön är på samma nivå som den lön som de yrkespersoner som utarbetar planerna på kommunnivå har. Det antal daghem som har använts i uppskattningen (3 168 kommunala daghem och 999 privata daghem) och antalet kommuner som erbjuder familjedagvård (248 kommuner) återspeglar vad situationen var den 31 december 2021. Uppgifterna har fåtts som en begäran om information från Informationsresursen inom småbarnspedagogiken Varda². I Varda lagras inga uppgifter om den öppna småbarnspedagogiken, så antalet kommuner som erbjuder öppen småbarnspedagogik (115) baserar sig på en statistikrapport från Nationella centret för utbildningsutvärdering (NCU) från år 2019³.

Om man antar att det vid utarbetandet av jämställdhets- och likabehandlingsplaner för första gången används 2 timmar tid i kommunala och privata daghem, 2,5 timmar för familjedagvård-

¹ Finlands officiella statistik (FOS): Löner inom kommunsektorn 2020. För de årliga arbetskostnaderna har man tagit i beaktande bikostnaderna (24 procent), semesterpenning (5 procent) och den generella lönehöjningen (1,8 procent). Som uppskattning har använts 1700 årsarbetstimmar.

² Informationsresursen inom småbarnspedagogiken Varda, situationen den 31 december 2021, svar på begäran om information den 21 juni 2022.

³ https://karvi.fi/wp-content/uploads/2019/09/Tilastoraportti_SWE_2019.pdf

dens del och 2,5 timmar för den öppna småbarnspedagogikens del, är den sammanlagda kostnadsbedömningen för jämställdhets- och likabehandlingsplaner för det första året de utarbetas cirka 375 355,56 euro. Grovt räknat kan man anta att jämställdhetsplanens andel av detta skulle vara ungefär hälften, dvs. 187 677,78 euro. Det har uppskattats att det tar mer tid att på kommunnivå utarbeta planerna för familjedagvården och den kommunala öppna småbarnspedagogiken än vad det tar att utarbeta planerna för enskilda verksamhetsställen, eftersom planerna på kommunnivå bör utarbetas i samarbete med familjedagvårdare och anställda inom öppen småbarnspedagogik. Att nå i synnerhet familjedagvårdare kan i praktiken vara utmanande på grund av arbetets karaktär och kan eventuellt kräva till exempel besök på familjedagvårdsplatsen.

Utarbetande av en plan för varje enskilt verksamhetsställe har i praktiken bedömts kunna innebära att daghemsföreståndaren eller någon annan ”nyckelperson” deltar i Utbildningsstyrelsens utbildning eller webbutbildning och bekantar sig med den guide som finns på Utbildningsstyrelsens webbplats samt utarbetar en jämställdhets- och likabehandlingsplan. Den daghemsföreståndare eller annan ”nyckelperson” som deltagit i utbildningen delar med sig av informationen som han eller hon fått under utbildningen till den övriga personalen på sitt verksamhetsställe, till exempel genom inskolning eller genom möten. Barnens delaktighet, interaktion med vårdnadshavare och det egentliga genomförandet av planen sker i vardagen inom småbarnspedagogiken. På detta sätt kan alla anställda på verksamhetsstället samt barnen delta i utarbetandet av jämställdhets- och likabehandlingsplanen – och viktigast av allt, i genomförandet av planen.

Enligt propositionen ska jämställdhetsplanen uppdateras med ett till tre års mellanrum. Det har inte fastställts något exakt intervall för uppdateringen av likabehandlingsplanen. Om jämställdhets- och likabehandlingsplanerna utarbetas tillsammans antas det att båda planerna (den gemensamma planen) uppdateras med åtminstone tre års mellanrum. Det antas att de kostnader som uppstår vid en uppdatering av planerna kommer att vara mindre än kostnaderna som uppstår då planerna utarbetas för första gången. I uppskattningen av kostnaderna har man antagit att kostnaderna för en uppdatering kommer att vara en tredjedel av kostnaderna som uppkommer då planerna utarbetas för första gången. Utgående från detta beräknas de gemensamma kostnaderna för uppdateringen av jämställdhets- och likabehandlingsplanerna i fortsättningen vara ca 125 118,52 euro per år. Grovt beräknat är jämställdhetsplanens andel av detta cirka hälften, alltså 62 559,26 euro per år.

Det bör beaktas att om jämställdhets- och likabehandlingsplanerna skulle utarbetas som separata planer skulle fördelen med synergierna mellan planerna gå förlorade. Dessutom skulle kostnaden per plan antagningsvis vara större än hälften av de sammanlagda kostnaderna för då planerna utarbetas gemensamt. Därför torde bedömningar av de ekonomiska konsekvenserna för kommunerna som ligger närmare verkligheten fås när man granskar konsekvenserna av jämställdhets- och likabehandlingsplanerna tillsammans som en helhet.

Konsekvenser för företagen och hushållen

Inom branschen för småbarnspedagogiken är aktörerna inom den privata sektorn i regel små och medelstora företag. År 2019 fanns det enligt den statistik som NCU sammanställt 993 privata serviceproducenter, varav 393 hade ett enda daghem. Endast tre aktörer hade mer än 60 daghem, av vilka den största hade 177 daghem. Propositionens konsekvenser riktar sig således i viss mån till små och medelstora företag. De ekonomiska konsekvenserna kan dock anses vara skäliga, eftersom det i första hand är fråga om att ändra verksamhetssätten i vardagssituationer.

De ändringar som föreslås för serviceproducenter som tillhandahåller småbarnspedagogik, såsom privata daghem, medför administrativa kostnader i och med att de ska utarbeta och uppdatera sina jämställdhetsplaner och förankra åtgärderna i personalens verksamhet till exempel genom inskolning eller andra motsvarande metoder. År 2019 fanns det enligt den statistik som NCU sammanställt 993 privata daghem i Finland.

Till följd av propositionen kan det också i någon mån uppstå kostnader för privata familjedagvårdare (i fråga om använd arbetstid), när de deltar i utarbetandet och uppdateringen av jämställdhetsplanen i samarbete med kommunen. Det är dock osäkert om dessa kostnader uppstår och i propositionen har man utgått från att samarbetet kan genomföras som en del av den övriga kontakten, varvid det till denna del inte uppstår några separata kostnader för arbetet med jämställdhetsplanen. Enligt uppgifter från NCU fanns det sammanlagt 1 601 privata familjedagvårdare i Finland år 2019.

Propositionen konstateras inte på kort sikt ha några ekonomiska konsekvenser för hushållen. På lång sikt kan man dock genom könsmedveten småbarnspedagogik identifiera indirekta positiva effekter för arbetsmarknaden och hushållen, i synnerhet i och med att segregationen minskar och kvinnors ställning på arbetsmarknaden förbättras och likaså kvinnors ekonomiska situation.

4.2.2 Konsekvenser för myndigheterna

Propositionen bedöms ha konsekvenser för myndigheternas verksamhet. Den bedöms medföra administrativt arbete i och med utarbetandet av jämställdhetsplanen. Syftet med propositionen är också att få till stånd ändringar i verksamhetssätten bland personalen inom småbarnspedagogiken, vilket bedöms inbegripa till exempel ordnande av inskolningar och utarbetande av stödmaterial. Undervisnings- och kulturministeriet har reserverat anslag för utarbetandet av stödmaterial.

Jämställdhetsombudsmannen övervakar att jämställdhetslagen följs och ombudsmannens arbetsmängd påverkas av den föreslagna ändringen. Propositionen utvidgar jämställdhetsombudsmannens tillsynsuppgift till att också gälla småbarnspedagogiken. Jämställdhetsombudsmannen ska utöver tillsynsuppgifterna också ge anvisningar och råd, och i och med propositionen utvidgas även denna uppgift. En effektiv tillsyn över de nya skyldigheterna att främja jämlikheten förutsätter en ökning av resurserna för jämställdhetsombudsmannens byrå. Det uppskattade behovet av tilläggsresurser för jämställdhetsombudsmannens byrå är 0,5 årsverken.

4.2.3 Könskonsekvenser

De ändringar som föreslås i propositionen har positiva konsekvenser för jämställdheten mellan könen. Med lagförslaget strävar man efter långsiktiga samhälleliga konsekvenser för jämställdheten mellan könen och därmed den likabehandling som tryggas genom 6 § i grundlagen. Då småbarnspedagogiken blir mera könsmedveten tryggas lika möjligheter för de olika könen redan från och med den tidiga barndomen.

Jämställdhetsplanering inom småbarnspedagogiken har positiva effekter i synnerhet med tanke på att barn redan tidigt tillägnar sig den rollfördelning som är kopplad till könen. Till könsroller hör bland annat vilka förväntningar man har på de olika könen. Även inom småbarnspedagogiken kan man omedvetet förstärka stereotypa beteendemönster som överensstämmer med könsrollerna och därför är ett planmässigt och könsmedvetet jämställdhetsarbete ett viktigt verktyg för att förändra sådana här mönster i verksamheten. Man kan också anse att avvecklandet av könsnormer i sig har en positiv inverkan på interaktionen mellan barnen. Det är ett sätt att förebygga mobbning och trakasserier.

Propositionen kan på lång sikt anses ha positiva effekter också på könsfördelningen i fråga om individers val av utbildningsområde och därmed bidra till att avveckla segregationen i arbetslivet, eftersom flickors och pojkars val skiljer sig åt redan i den grundläggande utbildningen.

De åtgärder, skyldigheter och eftersträvade ändringar av verksamhetssätten som föreslås i propositionen och som riktar sig till personalen inom småbarnspedagogiken, riktar sig i synnerhet till kvinnor, eftersom det är fråga om en synnerligen kvinnodominerad bransch. Enligt uppgifter från 2014 varierade kvinnornas andel av personalen inom småbarnspedagogiken enligt yrkesgrupp mellan 93,7 och 99,9 procent.

4.2.4 Konsekvenser för barn

Målgrupp för de föreslagna bestämmelserna är de barn som deltar i småbarnspedagogiken, så propositionen har betydande konsekvenser för barn. Ett planmässigt arbete för jämställdheten inom småbarnspedagogiken och i verksamheten för personalen påverkar i stor utsträckning barnens åldersklass. Till exempel år 2018 deltog totalt 252 216 barn i småbarnspedagogiken, alltså cirka 74 procent av 1–6-åringarna. När det gäller andelen barn som deltog i småbarnspedagogisk verksamhet fanns det stora skillnader beroende på åldersgrupp, till exempel av tvååringarna deltog till exempel 66 procent och av femåringarna närmare 89 procent. I och med de ändringar som föreslås blir småbarnspedagogiken mera könsmedveten och jämställd.

Barnen deltar också enligt sin ålder och utvecklingsnivå i utarbetandet av jämställdhetsplanen. Särskild vikt bör fästas vid barnens delaktighet. Könsmedvetenhet blir en del av barnens vardag och daghemmets verksamhet till exempel genom lek. Propositionen har således positiva konsekvenser även för barns möjligheter att påverka sådana angelägenheter som gäller dem själva.

En småbarnspedagogik som är mera könsmedveten kan också ha konsekvenser för barnets framtid, eftersom barnet bättre lär sig att identifiera de skyldigheter som han eller hon har i fråga om jämställdhet i sina egna handlingar och val, till exempel i studierna, hobbyer och arbetslivet.

Propositionen gäller också förebyggande och beaktande av diskriminering på grund av könsidentitet eller könsuttryck i jämställdhetsplaneringen i småbarnspedagogiken. Då det behandlas som en del av planeringen av jämställdheten ökar det medvetenheten om detta och man kan också tillsammans på verksamhetsställena inom småbarnspedagogiken söka lösningar för olika praktiska situationer. Propositionen bedöms således ha positiva konsekvenser också för personer som hör till könsminoriteter.

De förändringar som föreslås till jämställdhetslagen riktar sig uttryckligen till de barn som deltar i småbarnspedagogiken, vilka år 2018 utgjorde 74 procent av 1–6-åringarna. I och med det kommer de barn som inte deltar i småbarnspedagogiken inte att nås av de direkta positiva effekterna på barn och jämlikhet som har presenterats här ovan.

5 Alternativa handlingsvägar

5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser

Vid beredningen av genomförandet av skrivningen i regeringsprogrammet om jämställdhetsplaneringen inom småbarnspedagogiken har olika alternativ för genomförande bedömts. Avvägningen mellan alternativa åtgärder har särskilt gällt de olika verksamhetsformerna inom småbarnspedagogiken. Ett alternativ skulle vara att utvidga den verksamhetsställesspecifika jämställdhetsplaneringsskyldigheten till att gälla alla verksamhetsformer inom småbarnspeda-

gogiken. I propositionen föreslås det dock att familjedagvården och den kommunala öppna småbarnspedagogiska verksamheten lämnas utanför den verksamhetsställesspecifika jämställdhetsplaneringsskyldigheten. Att till exempel ålägga enskilda familjedagvårdare att göra upp en jämställdhetsplan är inte ändamålsenligt varken med tanke på resurser eller kompetens. Detsamma gäller också den kommunala öppna småbarnspedagogiska verksamheten, som i systemet enligt lagen om småbarnspedagogik också i övrigt behandlas enligt lättare skyldigheter.

Övervägningar skedde också i fråga om huruvida det till exempel är tillräckligt med den jämställdhetsplan som görs upp i samband med den lokala planen för småbarnspedagogik, varvid jämställdhetsplanen i praktiken skulle genomföras på kommunnivå. När det gäller daghemsverksamheten kan det inte anses vara tillräckligt, eftersom den nytta som hänför sig till en verksamhetsställesspecifik jämställdhetsplan skulle gå förlorad, och det skulle innebära en risk för att förankringen av åtgärderna i planen i det praktiska arbetet inom småbarnspedagogiken skulle bli otillräcklig.

Om skrivningen i regeringsprogrammet inte skulle genomföras genom en ändring av jämställdhetslagen, har som genomförandesätt också föreslagits till exempel en ändring av lagen om småbarnspedagogik och en komplettering av grunderna för planen för småbarnspedagogik. Lagen om småbarnspedagogik och grunderna för planen för småbarnspedagogik innehåller redan för närvarande mål för främjande av jämställdheten. Jämställdhetsplanering är ett verktyg som används i jämställdhetslagen och som uttryckligen syftar till ett systematiskt jämställdhetsarbete. Inte heller enbart utbildningsåtgärder för personalen inom småbarnspedagogiken kan i sig anses tillräckliga med tanke på att målet är ett mer systematiskt jämställdhetsarbete i fråga om barn under skolåldern och en mer könsmedveten småbarnspedagogik.

5.2 Nordisk lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet

Nedan följer en granskning av läget i Sverige, Norge, Island och Danmark. Den föreslagna lagstiftningen har bedömts i förhållande till lagstiftningen i de nordiska länderna, eftersom de nordiska länderna är kända för sin lagstiftning som främjar jämställdhet och de har globalt sett en stark profil när det gäller jämställdhetsfrågor. I Finland finns det redan gällande lagstiftning om jämställdhetsplaneringen i skolor och under vissa förutsättningar också i fråga om förskolor. På grund av detta har granskningen av lagstiftningen i de nordiska länderna gjorts på ett mer allmänt plan med tanke på skyldigheten att göra upp en jämställdhetsplan, och dess syfte är inte att ge en fullständig bild av lagstiftningen inom området.

Sverige

I Sverige finns bestämmelser om småbarnspedagogiken i skollagen (2010:800). Bestämmelser om jämställdhet inom småbarnspedagogiken finns dessutom i diskrimineringslagen (2008:567). I Sverige utarbetar Skolverket de nationella läroplanerna.

Enligt skollagen måste utformningen av utbildningen ta hänsyn till grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna, som ett exempel nämns jämställdhet. I 6 kap. i skollagen finns bestämmelser om åtgärder mot kränkande behandling. Med kränkande verksamhet eller behandling avses inte diskriminering enligt diskrimineringslagen, men annat förfarande som kränker barns värdighet. I fråga om förbudet mot diskriminering hänvisas det i 6 kap. 2 § i skollagen uttryckligen till diskrimineringslagen. På Skolverkets webbplats finns samlad information om hurdan bemötande sådan kränkande behandling som avses i skollagen kan vara. Som en aktiv åtgärd för att förebygga kränkande verksamhet gentemot barn (och elever) föreskrivs det i 6 kap. 8 § i skollagen om skyldigheten att upprätta en plan mot kränkande behandling. Det

är fråga om en plan som ska upprättas årligen och som innehåller åtgärder för att förebygga verksamhet som kränker barn. I planen fastställs de åtgärder som ska inledas eller genomföras under året samt bedöms åtgärderna under det föregående året.

Målet med diskrimineringslagen är å ena sidan att förebygga diskriminering och å andra sidan att främja lika rättigheter. Enligt diskrimineringslagen finns det sju diskrimineringsgrunder, vilka är kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder. Enligt 2 kap. 5 § i diskrimineringslagen gäller förbudet mot diskriminering också småbarnspedagogik. Dessutom har utbildningsanordnare enligt 2 kap. 7 § i diskrimineringslagen en skyldighet att utreda anmälda fall av trakasserier eller sexuella trakasserier och vidta åtgärder för att förebygga dem. I 3 kap. i diskrimineringslagen föreskrivs det om aktiva åtgärder för att förhindra diskriminering och främja lika rättigheter. I 3 kap. 20 § i diskrimineringslagen föreskrivs det om utbildningsanordnarens skyldighet att varje år skriftligen dokumentera arbetet för att förebygga diskriminering. Detta krav trädde i kraft i Sverige den 1 januari 2017. Det ersatte det krav på en likabehandlingsplan som tidigare fanns i diskrimineringslagen. Genom reformen utvidgades de aktiva åtgärderna i fråga om småbarnspedagogik (och utbildning) till att även omfatta alla diskrimineringsgrunder enligt diskrimineringslagen. Dessutom utvidgade reformen dokumenteringskravet. I och med reformen betonades också kravet på samverkan mellan dem som deltar i utbildningen och de anställda i verksamheten. I det dokument som upprättas varje år ska det undersökas om det eventuellt finns risker för diskriminering eller repressalier förknippade med verksamheten eller om det finns andra hinder som inverkar på tillgodoseendet av lika rättigheter. Orsakerna till de upptäckta riskerna ska analyseras och behövliga åtgärder ska vidtas. I dokumentet ska dessutom utbildningsanordnarens riktlinjer för att förhindra trakasserier och sexuella trakasserier gås igenom. I dokumentet ska det också redogöras för hur utbildningsanordnaren fullgör den samverkansskyldighet som förutsätts i 3 kap. 19 § i diskrimineringslagen (i arbetet med aktiva åtgärder ska utbildningsanordnaren samverka med dem som deltar i sådan utbildning som avses i 15 § och med anställda i verksamheten). Diskrimineringsombudsmannen övervakar efterlevnaden av diskrimineringslagen.

Norge

I Norge regleras småbarnspedagogiken i lagen om småbarnspedagogik (Lov om barnehager LOV-2005-06-17-64). Syftet med lagen är bland annat att småbarnspedagogiken ska främja demokrati och jämlikhet samt förebygga alla former av diskriminering. Inom småbarnspedagogiken ska barnets kön beaktas utöver barnets ålder, funktionsförmåga och övriga egenskaper. Ramplanen för småbarnspedagogik (Rammeplan for barnehagen) kompletterar målen för att främja demokrati och jämlikhet samt förebygga diskriminering.

I Norge är syftet med lagen om jämställdhet och förbud mot diskriminering (Lov om likestilling og forbud mot diskriminering LOV-2017-06-16-51) att främja jämlikhet och förhindra diskriminering. Lagen omfattar förutom kön, sexuell läggning, könsöverskridande identitet och uttryck även andra grunder, såsom etnisk tillhörighet, religion och funktionsnedsättning. Undervisningen och undervisningsmaterialet inom småbarnspedagogiken, skolan och andra läroanstalter ska återspegla syftet med lagen om jämställdhet och förbud mot diskriminering (se 1 kap. 1 § om syftet med lagen). Myndigheterna är skyldiga att aktivt och systematiskt arbeta för jämställdhet och förebygga trakasserier, sexuella trakasserier och trakasserier på grund av kön samt motverka stereotyper. Enligt 4 kap. 24 § i lagen om jämställdhet och förbud mot diskriminering ska myndigheterna registrera de åtgärder som vidtas för att främja jämställdhet och förhindra diskriminering. De måste också bedöma resultaten av dessa åtgärder och planera vilka åtgärder som kommer att behövas i framtiden. Genomförandet av lagen om jämställdhet och förbud mot

diskriminering samt rapporteringen av jämställdhetsarbetet övervakas av jämställdhets- och diskrimineringsombudsmannen. Diskrimineringsdomstolen svarar för besvär som anförs med stöd av lagen om jämställdhet och förbud mot diskriminering.

Island

I Island regleras småbarnspedagogiken i lagen om småbarnspedagogik (Lög um leikskóla 2008 nr. 90). Småbarnspedagogiken utgör den första nivån i utbildningssystemet. Enligt 1 kap. artikel 2 i den lagen är jämlikhet ett av de värden som styr småbarnspedagogiken. Kön nämns dock inte separat. Enligt anvisningen för den nationella läroplanen för småbarnspedagogiken (Aðalnámskrá leikskóla, 2011) är jämställdhet mellan könen en av de sex grundpelarna i småbarnspedagogiken.

I Island finns bestämmelser om jämställdhet mellan könen i jämställdhetslagen (Lög um jafna stöðu og jafnan rétt kynjanna 2020 nr. 150). Syftet med lagen är att förebygga diskriminering på grund av kön samt upprätthålla jämställdhet mellan könen och lika möjligheter inom alla samhällsområden. I den isländska jämställdhetslagen avses med begreppet kön kvinnor, män och personer vars kön enligt registret är neutralt. Den isländska jämställdhetslagen innehåller en skyldighet att göra upp en jämställdhetsplan. Jämställdhetsplanerna ska gås igenom årligen och uppdateras vid behov. Jämställdhetsverket (Jafnréttisstofa) ger anvisningar och utövar tillsyn över jämställdhetsplanernas kvalitet. Skyldigheten att göra upp en jämställdhetsplan gäller dock inte i egentlig mening barn som deltar i småbarnspedagogik. Enligt 2 kap. artikel 14 i jämställdhetslagen ska elever skyddas mot könsrelaterat våld och trakasserier på grund av kön samt mot sexuella trakasserier. I skolornas verksamhet ska enligt 2 kap. artikel 15 i jämställdhetslagen kön och jämställdhetsintegrering beaktas vid allt beslutsfattande och all planering. På alla utbildningsnivåer måste eleverna få vederbörlig information om kön, jämställdhet, könsstereotyper, könsbaserade utbildnings- och arbetsval samt frågor som rör personer med funktionsnedsättningar och queerpersoner. Undervisningsmaterial och läromedel får inte diskriminera något kön. Ministeriet för utbildning, vetenskap och kultur övervakar att jämställdheten tryggas i skolan och undervisningen. Den rådgivare för jämställdhet mellan könen som arbetar underställd ministeriet följer hur skyldigheterna fullgörs samt ger parter råd i frågor som gäller jämställdhet mellan könen.

Danmark

I Danmark regleras småbarnspedagogiken i lagen om småbarnspedagogik (Lov om dagtilbud nr 1326 af 09/09/2020). I den lagen nämns inte jämställdhet mellan könen. I lagen föreskrivs det med vissa villkor dock om en skyldighet för barn som bor i utsatta bostadsområden att delta i obligatorisk småbarnspedagogik om de inte annars deltar i dagvård. Syftet med denna skyldighet är att stödja barns utveckling (till exempel språklig utveckling och lärande) samt introducera dem i de viktigaste värderingarna i samhället, såsom demokrati och jämställdhet mellan könen.

I grunderna för den fastställda pedagogiska läroplanen (Master for en styrket pædagogisk læreplan, 2016) anges det att jämställdhet och demokrati ska integreras konkret i vardagen inom småbarnspedagogiken. Barnen ska kunna delta i och påverka verksamheten oavsett bakgrund, kön, ålder och kultur. I barn- och undervisningsministeriets föreskrift om de pedagogiska målen för småbarnspedagogiken och läroplanens sex huvudteman nämns kön separat.

Enligt föreskriften ska barn ha möjlighet att nå sin fulla potential oberoende av kön eller andra faktorer. Den pedagogiska inlärningsmiljön ska stödja detta. Enligt den fastställda pedagogiska

läroplanen (Den styrkede pædagogiske læreplan, som trådte i kraft 2018) ska jämställdhet och demokrati återspeglas i all pedagogisk verksamhet.

Bestämmelser om jämställdhet mellan könen finns i lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män (Lov om ligestilling af kvinder og mænd, Ligestillingsloven LBK nr 1147 af 03/07/2020). Syftet med den lagen är att främja jämställdhet mellan könen samt förebygga diskriminering på grund av kön och sexuella trakasserier. I jämställdhetslagen nämns inte utbildning eller småbarnspedagogik separat, men lagen förpliktar också anordnare av utbildning (och småbarnspedagogik). Enligt jämställdhetslagen ska utbildning främja jämställdhet mellan könen och skapa likvärdiga utgångslägen och möjligheter oberoende av kön.

6 Remissvar

För centrala intressentgrupper ordnades i ett tidigt skede av beredningen av propositionen ett diskussionsmöte, varför ställningstagandena från diskussionsmötet i stor utsträckning kunde utnyttjas vid beredningen av propositionen. Intressentgrupperna ombads framföra sina åsikter om skrivningen i regeringsprogrammet och dess konsekvenser. Till dem som bjudits in till diskussionsmötet sändes dessutom preliminära utkast till paragrafer avseende de föreslagna ändringarna av jämställdhetslagen. Av dem som hördes önskades det också skriftliga kommentarer.

I ställningstagandena förhöll man sig nästan utan undantag positivt till främjandet av jämställdhet mellan könen och likabehandling inom småbarnspedagogiken. Även förslaget att utvidga jämställdhetsplaneringsskyldigheten från läroanstalter till småbarnspedagogiken fick brett understöd. Det ansågs viktigt att jämställdhet och likabehandling främjas planmässigt och systematiskt. Å andra sidan ansågs det finnas utmaningar i de krav som de olika verksamhetsformerna inom småbarnspedagogiken ställer. I ställningstagandena dryftades exempelvis inom vilka verksamhetsformer det är ändamålsenligt att föreslå att jämställdhetsplan utarbetas verksamhetsställesspecifikt. Vid diskussionsmötet togs dessutom upp bland annat sättet på vilka barn kan delta, beaktandet av könsmångfalden samt utbildning av personalen. I ställningstagandena ansåg man också att läroanstalternas jämställdhetsplaneringsskyldighet inte som sådan bör utvidgas till småbarnspedagogiken.

Responserna från diskussionsmötet bidrog till att uppmärksamhet fästes vid småbarnspedagogikens olika verksamhetsformer vid beredningen av propositionen. Verksamhetsställesspecifikt jämställdhetsplaneringsskyldighet föreslås endast för daghemsverksamheten. Däremot föreslås för familjedagvårdens och den kommunala öppna småbarnspedagogiska verksamhetens del gemensamma jämställdhetsplaner för aktörerna i området. I och med responserna från diskussionsmötet gick beredningen av propositionen vidare så att det föreslås att det föreskrivs om jämställdhetsplaneringsskyldigheten inom småbarnspedagogiken i en egen 5 b §, i stället för att det föreslås att det föreskrivs om den i 5 a § som gäller jämställdhetsplanering vid läroanstalter.

Vid diskussionsmötet riktades kritik mot att det i den föreslagna ändringen av 5 § hänvisas till flickor och pojkar. Det ansågs att det där bör hänvisas till alla kön. Det föreslås dock inte att hänvisning till alla kön tas in i 5 §, eftersom könsmångfalden i paragrafen ska beaktas genom lagens 6 c § i enlighet med systematiken i jämställdhetslagen. I 6 c § i jämställdhetslagen föreslås bestämmelser om förebyggande av diskriminering på grund av könsidentitet och könsuttryck även inom småbarnspedagogiken.

Överlag betonades i kommentarerna från diskussionsmötet småbarnspedagogikens särdrag exempelvis jämfört med grundskolan. Det ansågs att inom småbarnspedagogiken framhävs utöver målen för lärande och utbildning även element av omsorg och fostran. Också barnens ålder och utvecklingsnivå ställer sina särskilda krav på genomförandet av jämställdhetsplaneringen.

Under den skriftliga remissbehandlingen 13 april–27 maj 2022 inkom sammanlagt 29 yttranden. Utkastet till proposition sändes på remiss till barnombudsmannens byrå, Centralförbundet för Barnskydd rf, delegationen för jämställdhetsärenden, diskriminerings- och jämställdhetsnämnden, Fackorganisationen för högutbildade inom socialbranschen Talentia rf, Finlands Kommunförbund rf, Finlands närvårdar- och primärskötarförbund SuPer rf, Förbundet för den offentliga sektorn och välfärdsområdena JHL rf, Hyvinvointiala HALI ry, justitieministeriet, jämställdhetsombudsmannens byrå, Kommun- och välfärdsområdesarbetsgivarna, Kvinnosaksförbundet Unionen rf, Mannerheims Barnskyddsförbund rf, Mansorganisationernas centralförbund rf, Miessakit ry, Naisjärjestöjen Keskusliitto – Kvinnoorganisationernas Centralförbund r.y., Naisjärjestöt Yhteistyössä – Kvinnoorganisationer i Samarbete NYTKIS rf, regionförvaltningsverket i Södra Finland, Samfundet Folkhälsan i svenska Finland rf, Sateenkaariperheet – Regnbågsfamiljer ry, Seta ry, Småbarnspedagogikens Lärarförbund SLF rf, Tehy rf, Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården, Trasek ry, undervisnings- och kulturministeriet, Undervisningssektorns Fackorganisation rf samt Utbildningsstyrelsen. Av dessa lämnade barnombudsmannens byrå, delegationen för jämställdhetsärenden, diskriminerings- och jämställdhetsnämnden, Fackorganisationen för högutbildade inom socialbranschen Talentia rf, Finlands Kommunförbund rf, Förbundet för den offentliga sektorn och välfärdsområdena JHL rf, justitieministeriet, jämställdhetsombudsmannen, Kommun- och välfärdsområdesarbetsgivarna, Kvinnosaksförbundet Unionen rf, Mansorganisationernas centralförbund rf, Miessakit ry, Naisjärjestöjen Keskusliitto – Kvinnoorganisationernas Centralförbund r.y., Naisjärjestöt Yhteistyössä – Kvinnoorganisationer i Samarbete NYTKIS rf, Sateenkaariperheet – Regnbågsfamiljer ry, Småbarnspedagogikens Lärarförbund SLF rf, Tehy rf (i yttrandet har samarbetats med Förbundet för Barnavård i Finland rf), Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården, Undervisningssektorns Fackorganisation rf samt Utbildningsstyrelsen yttranden. Dessutom lämnade Amnesty International Finländska sektionen rf, Bildningsarbetsgivarna rf, Förbundet för Ensamstående Föräldrar rf, Institutet för hälsa och välfärd, Jämställdhet för män rf, Rädda Barnen rf, Salo stad samt Ålands landskapsregering yttranden. Justitieministeriet och Salo stad meddelade att de inte har något att yttra om utkastet till proposition.

De flesta remissinstanser ansåg att propositionen är viktig och ställde sig positivt till den. Att planmässigt jämställdhetsarbete inleds redan inom småbarnspedagogiken ansågs viktigt för såväl välbefinnandet hos barnen inom småbarnspedagogiken och deras framtid som hela samhällets utveckling. I några yttranden ansågs det dock att propositionens syften kunde nås mer ändamålsenligt på andra sätt, såsom genom att utveckla och precisera befintliga planer inom småbarnspedagogiken eller genom att omarbete lagen om småbarnspedagogik. Några remissinstanser understödde inte propositionen särskilt på grund av det som nämns ovan.

I flera yttranden konstaterades att en högklassig jämställdhetsplanering och ett effektivt genomförande av planen främjar barnets rätt till en trygg uppväxt och utveckling oberoende av kön. Propositionen ansågs till och med ha en utslagningsförebyggande effekt. På längre sikt ansågs det också finnas positiva effekter i fråga om att minska segregationen inom utbildning och på arbetsmarknaden. Med tanke på högklassig jämställdhetsplanering och genomförande av planen ansågs det vara av största vikt att personalen inom småbarnspedagogiken har utbildning och förbinder sig till planen samt att genomförandet av planen följs upp. I yttrandena framfördes önskemål om att jämställdhetsfrågor skulle ingå i grundutbildningen och fortbildningen för personalen inom småbarnspedagogiken. Även en handbok om praktisk tillämpning och utbildningar för att implementera planeringsskyldigheten fick understöd.

Å andra sidan uttrycktes i många yttranden oro över hur jämställdhetsplaneringsskyldigheten påverkar arbetsmängden och belastningen för personalen inom småbarnspedagogiken. I yttrandena konstaterades det att utan tillräcklig resursallokering skulle lagändringens mål, som i sig är goda och värda att understöda, inte komma att uppnås.

Med anledning av de yttranden som lämnats under remissbehandlingen (se exempelvis barnombudsmannens och jämställdhetsombudsmannens yttranden) ändrades formuleringen av den i propositionen föreslagna 5 b § i fråga om barns delaktighet så att formuleringen tydligare överensstämmer med konventionen om barnets rättigheter. Även motiveringen till paragrafen preciserades till denna del. Till följd av remissyttrandena strävade man efter att förtydliga specialmotiveringen till 5 b § även i fråga om det ansvar anordnare av småbarnspedagogik och serviceproducenter inom småbarnspedagogiken har. Dessutom gjordes i propositionsutkastets motivering även till andra delar tekniska korrigeringar och mindre förtydligande ändringar i språkdräkten.

I yttrandena önskades det att de ändringar som föreslås i jämställdhetslagen och i diskrimineringslagen i fråga om småbarnspedagogik ska vara enhetliga. Ändringen av jämställdhetslagen har beretts i samarbete med justitieministeriet och strävan har varit att jämställdhetsplanerings- skyldigheten och likabehandlingsplanerings- skyldigheten inom småbarnspedagogiken ska vara enhetliga. Å andra sidan är förslaget till ändring av jämställdhetslagen bundet till jämställdhetslagens systematik och särdrag. Exempelvis är den föreslagna skyldigheten att uppdatera jämställdhetsplanen med ett eller högst tre års mellanrum förenlig med motsvarande skyldighet i gällande 5 a § i jämställdhetslagen.

I yttrandena föreslogs också att man vid den fortsatta beredningen skulle överväga att helt eller åtminstone i fråga om trakasserier utvidga diskrimineringsförbudet enligt 8 b § i jämställdhetslagen till att gälla även småbarnspedagogiken (se särskilt diskriminerings- och jämställdhetsnämndens yttrande). Det föreslogs också att 10 a § skulle utvidgas till att gälla småbarnspedagogiken. Med hänvisning till jämställdhetsombudsmannens berättelse till riksdagen (B 1/2022 rd) och den föreslagna ändringen av diskrimineringslagen föreslog undervisnings- och kulturministeriet att försummelse att ingripa i trakasserier som kommit till kännedom skulle betraktas som diskriminering också inom småbarnspedagogiken och vid läroanstalter. Enligt undervisnings- och kulturministeriet vore det möjligt att föreskriva om detta exempelvis i 8 d § i jämställdhetslagen. De ändringar i jämställdhetslagen som föreslås i yttrandena kräver noggrannare bedömning och ytterligare granskning, vilket inte är möjligt i detta sammanhang. Dessa och många andra saker som framkom under remissbehandlingen är dock viktiga kommentarer och synpunkter med tanke på framtiden, om det gjordes större ändringar i lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män.

7 Specialmotivering

3 §. Definitioner. Det föreslås att till paragrafen fogas ett nytt 8 mom. i vilket *anordnare av småbarnspedagogik* definieras. Förslaget innebär att anordnare av småbarnspedagogik i jämställdhetslagen avser den som ordnar småbarnspedagogik som grundar sig på lag. Bestämmelser om anordnande av småbarnspedagogik finns i lagen om småbarnspedagogik (540/2018). Enligt 5 § 1 mom. i lagen om småbarnspedagogik ska kommunen ordna småbarnspedagogik i den omfattning och i den form som behovet i kommunen förutsätter.

Kommunen kan ordna tjänsterna inom småbarnspedagogiken själv eller tillsammans med andra kommuner, skaffa dem av någon annan offentlig eller privat serviceproducent inom småbarnspedagogiken eller bevilja servicesedlar för småbarnspedagogik. En privat serviceproducent inom småbarnspedagogiken kan vara anordnare av småbarnspedagogik då kommunen inte är anordnare och serviceproducenten för anordnandet får stöd för privat vård av barn. Anordnaren av småbarnspedagogik ansvarar för verksamheten vid verksamhetsställena för småbarnspedagogik. Privat öppen småbarnspedagogik omfattas inte av lagen om småbarnspedagogik och omfattas således inte heller av denna proposition.

5 §. Jämställdhet vid utbildning, undervisning och småbarnspedagogik. Det föreslås att paragrafen ändras så att den utvidgas till att gälla även småbarnspedagogiken. Enligt förslaget fogas till paragrafens rubrik en hänvisning till småbarnspedagogiken. Vidare föreslås ett nytt 2 mom. som gäller förverkligandet av jämställdheten inom småbarnspedagogiken. Enligt det ska anordnare av småbarnspedagogik och serviceproducenter inom småbarnspedagogiken se till att flickor och pojkar har lika möjligheter till småbarnspedagogik och att småbarnspedagogiken stöder syftet med denna lag.

Skyldigheterna enligt det nya 2 mom. gäller anordnare av småbarnspedagogik och serviceproducenter inom småbarnspedagogiken. Anordnare av småbarnspedagogik definieras enligt förslaget i 3 §. Med serviceproducent inom småbarnspedagogiken avses den som tillhandahåller småbarnspedagogiska tjänster. En serviceproducent inom småbarnspedagogiken kan vara exempelvis en kommun, en samkommun, ett av ett offentligt samfund grundat affärsföretag eller ett privat företag eller en privat sammanslutning.

I 2 mom. hänvisas enligt förslaget till flickor och pojkar, eftersom motsvarande bestämmelser redan finns i 1 mom., som gäller läroanstalter. Bestämmelsen gäller dock alla barn oberoende av kön. Könsmångfalden beaktas enligt förslaget i paragrafen genom 6 c §, där det föreslås bestämmelser om förebyggande av diskriminering på grund av könsidentitet eller könsuttryck även inom småbarnspedagogiken.

De föreslagna ändringarna kompletterar det jämställdhetssyfte som anges i 3 § i lagen om småbarnspedagogik. Enligt 3 § 1 mom. 6 punkten i lagen om småbarnspedagogik är syftet med småbarnspedagogiken att erbjuda alla barn likvärdiga möjligheter till småbarnspedagogik, främja likabehandling och jämställdhet samt ge färdigheter att förstå och respektera den allmänna kulturtraditionen samt vars och ens språkliga, kulturella, religiösa och livsåskådningsmässiga bakgrund. Denna syftesskrivning om jämställdhet fogades till lagen om småbarnspedagogik år 2015 (lag om ändring av lagen om barndagvård 580/2015, vilken trädde i kraft den 1 augusti 2015). Då den nya lagen om småbarnspedagogik trädde i kraft den 1 september 2018 överfördes skrivningen om jämställdhet som sådan till den nya lagen.

Enligt 2 § i lagen om småbarnspedagogik avses med småbarnspedagogik en systematisk och målinriktad helhet som består av fostran, undervisning och vård av barn och i vilken i synnerhet pedagogiken betonas. Eftersom målgruppen för småbarnspedagogiken är barn i åldern 0–6 år och barn redan i ett tidigt skede anammar en könsrollsuppdelning, är det viktigt att småbarnspedagogiken är könsmedveten. Således bör man undvika exempelvis att könsstereotyper återupprepas. Eftersom småbarnspedagogiken består av fostran, undervisning och vård bör barnen bemötas jämlikt inom alla dessa delområden.

Den sista meningen i 1 mom. överförs enligt förslaget till ett nytt 3 mom. och utvidgas till att gälla även småbarnspedagogiken. Sålunda främjas jämställdhet förutom vid utbildning och undervisning även vid småbarnspedagogik med hänsyn till barnens ålder och mognad. Detta är särskilt viktigt inom småbarnspedagogiken, eftersom barnen är 0–6-åringar. Tillägget innebär i praktiken till exempel att man inom småbarnspedagogiken i den jämställdhetsfostran som riktar sig till barn ska arbeta inom ramarna för barnens åldersstadium och mognad.

5 b §. Åtgärder för främjande av jämställdheten inom småbarnspedagogiken. Det föreslås att en ny 5 b § fogas till lagen. I paragrafen föreskrivs enligt förslaget om jämställdhetsplanerings-skyldigheten inom småbarnspedagogiken. Skyldigheten gäller enligt förslaget även privata serviceproducenter. Den nya paragrafen motsvarar i hög grad 5 a §, vilken gäller jämställdhetsplanering vid läroanstalter och vars innehåll beskrivs i detaljmotiveringen till paragrafen (RP 19/2014 rd, s. 116–120). En särskild paragraf om småbarnspedagogiken behövs, eftersom man

då i jämställdhetsplaneringsskyldigheten på ett ändamålsenligt sätt kan beakta småbarnspedagogikens särdrag, såsom barnens ålder och utvecklingsnivå samt de olika verksamhetsformerna inom småbarnspedagogiken. Eftersom småbarnspedagogiken skiljer sig från exempelvis den grundläggande utbildningen, är det också motiverat att olika saker betonas i dessas jämställdhetsplaneringsskyldigheter. Paragrafen är i förslaget utformad så att den verksamhetsställesspecifika jämställdhetsplaneringsskyldigheten enligt 1 mom. utgör huvudregel, medan 2 mom. innehåller specialbestämmelser i fråga om familjedagvård och kommunal öppen småbarnspedagogik.

I 1 mom. föreskrivs enligt förslaget om skyldigheten att inom småbarnspedagogiken utarbeta en verksamhetsställesspecifik jämställdhetsplan. Enligt 5 § 1 mom. i lagen om småbarnspedagogik ska kommunen ordna småbarnspedagogik i den omfattning och i den form som behovet i kommunen förutsätter. Således svarar kommunen också enligt förslaget för att det utarbetas jämställdhetsplaner vid verksamhetsställena för småbarnspedagogik. Kommunen ansvarar för att det vid de verksamhetsställen för småbarnspedagogik som kommunen administrerar utarbetas verksamhetsställesspecifika jämställdhetsplaner. I situationer där en serviceproducent tillhandahåller småbarnspedagogiska tjänster för kommunen, såsom exempelvis i fråga om privata daghem, ska serviceproducenten enligt förslaget utarbeta jämställdhetsplanen. Även i fråga om verksamhet som ordnas med stödet för privat vård av barn svarar den privata anordnaren av daghemsverksamhet själv för utarbetandet av planen. Den verksamhetsställesspecifika jämställdhetsplaneringsskyldigheten enligt den föreslagna 5 b § gäller endast daghemsverksamhet och förskolor i anslutning till daghem. I det föreslagna 5 b § 2 mom. föreskrivs om undantag från den verksamhetsställesspecifika jämställdhetsplaneringsskyldigheten i fråga om familjedagvård och kommunal öppen småbarnspedagogik.

Med verksamhetsställe för småbarnspedagogik avses en fysisk helhet där en serviceproducent inom småbarnspedagogik bedriver verksamhet enligt lagen om småbarnspedagogik. Ett verksamhetsställe för småbarnspedagogik är exempelvis ett daghem. Det kan dock vara ändamålsenligt att en jämställdhetsplan för daghemsverksamhet i vissa situationer utarbetas för en småbarnspedagogisk enhet i stället för ett småbarnspedagogiskt verksamhetsställe. Detta kan komma i fråga exempelvis i situationer där en småbarnspedagogisk enhet består av ett fåtal verksamhetsställen och dessa har en gemensam daghemsföreståndare. Barnens delaktighet får dock inte äventyras. I vilket fall som helst är det enligt förslaget inte för daghemsverksamhetens del tillräckligt med exempelvis en mer allmän jämställdhetsplan utarbetad på kommunnivå. Detta har att göra med att tanken med regleringen inte endast är att jämställdhetsplaner utarbetas, utan framför allt att det sker förändringar i småbarnspedagogikens verksamhet och vardag, så att småbarnspedagogiken blir mer könsmedveten och jämställd än tidigare.

Vidare föreskrivs enligt förslaget i 1 mom. att planen ska utarbetas i samarbete med personalen. Det är viktigt att personalen förbinder sig till planen och genomförandet av den. Barn ska enligt förslaget ges möjlighet att delta i utarbetandet av planen med beaktande av barnens ålder och mognad. Med detta avses att man i vardagen inom småbarnspedagogiken ska ta med barnen i utarbetandet av jämställdhetsplanen. Syftet med denna formulering är att betona att det uttryckligen är fråga om barnens rättighet, inte skyldighet. Med omnämmandet av att åldern och mognaden ska tas i beaktande avses att hörandet av barnen och barnens delaktighet ska genomföras på ett ändamålsenligt sätt i förhållande till barnens ålder och mognad. Vidare föreskrivs enligt förslaget i 1 mom. att jämställdhetsplanen inte nödvändigtvis behöver utgöra en separat plan, utan att den kan införlivas i någon annan plan vid verksamhetsstället. En sådan annan plan vid verksamhetsstället kan vara exempelvis ett daghems verksamhetsplan eller en privat serviceproducents plan för egenkontroll.

I 2 mom. föreslås i fråga om familjedagvård och kommunal öppen småbarnspedagogik undantag från den verksamhetsställesspecifika jämställdhetsplaneringsskyldigheten. För dessas del utarbetar enligt förslaget kommunen i samarbete med aktörerna inom familjedagvården och den kommunala öppna småbarnspedagogiken på kommunens område egna jämställdhetsplaner för bägge aktörer. Samarbete kan innebära exempelvis att det ordnas en workshop. Det är inte ändamålsenligt att enskilda familjedagvårdare utarbetar egna jämställdhetsplaner. Aktörerna inom familjedagvården och inom den kommunala öppna småbarnspedagogiken är mycket olika sinsemellan, varför det är ändamålsenligt att jämställdhetsplaner uppgörs separat för aktörerna inom familjedagvården och separat för aktörerna inom den kommunala öppna småbarnspedagogiken. Den gemensamma jämställdhetsplan för familjedagvården som kommunen i samarbete med aktörerna utarbetat kan gälla alla aktörer inom familjedagvården i området, inklusive privata aktörer. Likaså ansvarar kommunen enligt förslaget för att det i samarbete utarbetas en gemensam jämställdhetsplan för aktörerna inom den kommunala öppna småbarnspedagogiken på kommunens område. Privat öppen småbarnspedagogik hör inte till tillämpningsområdet för lagen om småbarnspedagogik och omfattas således inte heller av denna reglering. Med undantag av det föreslagna undantaget enligt 2 mom. ska enligt förslaget även jämställdhetsplanerna för familjedagvård och öppen småbarnspedagogik i övrigt utarbetas i enlighet med 5 b §.

I 3 mom. föreskrivs enligt förslaget om jämställdhetsplanens innehåll. Planens delar är enligt förslaget en redogörelse för jämställdhetsläget vid verksamhetsstället för småbarnspedagogik, åtgärder som behövs för att främja jämställdheten samt en utvärdering av hur åtgärderna i den tidigare jämställdhetsplanen har genomförts och av resultaten. Momentet motsvarar innehållet i läroanstaltens jämställdhetsplan enligt 5 a § 2 mom. Innehållet i läroanstaltens jämställdhetsplan beskrivs i detaljmotiveringen till 5 a § (RP 19/2014 rd, s. 118).

I 4 mom. föreskrivs enligt förslaget om särskilda krav på jämställdhetsplaneringen inom småbarnspedagogiken. Eftersom jämställdhetsplaneringen inom småbarnspedagogiken skiljer sig från jämställdhetsplaneringen vid läroanstalter särskilt på grund av barnens ålder är det motiverat att föreskriva särskilda krav gällande småbarnspedagogiken, vilka avviker från kraven gällande läroanstalter. Enligt det föreslagna 4 mom. ska inom småbarnspedagogiken avseende fastas särskilt vid växelverkan, handledningen, barnens delaktighet, vilka material som används, interaktionen med barnens vårdnadshavare samt förebyggande och undanröjande av sexuella trakasserier och trakasserier på grund av kön. Med tanke på växelverkan och handledning är det viktigt att personalen inom småbarnspedagogiken är medveten om sina egna stereotyper och att verksamheten därigenom blir mer könsmedveten. Till detta kan exempelvis höra hur leksakerna eller böckerna placeras på daghemmet och huruvida könsstereotyper förekommer i verksamheten.

Enligt 6 § 3 mom. i grundlagen ska barn bemötas som jämlika individer och ha rätt till medinflytande enligt sin utvecklingsnivå i frågor som gäller dem själva. En allmän princip i Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (FördrS 59/1991 och 60/1991) är respekt för barns åsikter i alla frågor som rör dem själva. På grund av barnens ålder och utvecklingsnivå är deras deltagande i utarbetandet och genomförandet av jämställdhetsplanen inom småbarnspedagogiken annorlunda än exempelvis i grundskolan eller vid andra läroanstalter. Barnens ålder är dock inte någon grund för att förvägra dem delaktighet. Tvärtom bör barns delaktighet och åsiktsyttringar stödjas även inom småbarnspedagogiken. Åldern och mognaden hos barnen inom småbarnspedagogiken bör dock beaktas. Barnens deltagande bör ske med beaktande av deras ålder och mognad samt inom ramen för deras åldersstadiums förutsättningar, i praktiken exempelvis genom lek.

Hänvisningen i det föreslagna 4 mom. till material som används avser allt material inom småbarnspedagogiken, såsom leksaker, böcker eller verksamhetsmiljön i allmänhet. I 4 mom. föreskrivs enligt förslaget också om undanröjande av sexuella trakasserier och trakasserier på grund av kön, vilket också ingår i 5 a § 3 mom. som gäller läroanstalter. Eftersom saken är särskilt viktig ska den också tas in i paragrafen om småbarnspedagogiken.

Enligt det föreslagna 5 mom. kan i stället för en årlig genomgång en plan utarbetas för högst tre år i sänder. Detta motsvarar 5 a § 3 mom. som gäller läroanstalter.

Jämställdhetsplaneringsskyldigheten enligt paragrafen gäller enligt förslaget också förskoleundervisning som ordnas i anslutning till småbarnspedagogik. Förskoleundervisningen kan ordnas på ett daghem, i en skola eller på någon annan lämplig plats. Således gäller i praktiken den jämställdhetsplaneringsskyldighet som avses i 5 a § förskoleundervisning som ordnas i anslutning till läroanstalter. Däremot omfattas enligt förslaget exempelvis förskoleundervisning i anslutning till ett daghem av jämställdhetsplaneringsskyldigheten enligt 5 b §. Eftersom innehållet i jämställdhetsplaneringsskyldigheten för småbarnspedagogiken avviker något från skyldigheten för läroanstalter är också enligt förslaget jämställdhetsplanen för förskoleundervisningen något annorlunda beroende på var förskoleundervisningen ordnas. Det är inte ändamålsenligt att läroanstalterna åläggs att utarbeta en separat jämställdhetsplan för den förskoleundervisning som ordnas i anslutning till läroanstalterna. Det är likväl viktigt att de läroanstalter i anslutning till vilka det ordnas förskoleundervisning i sitt jämställdhetsplaneringsarbete beaktar åldern och utvecklingen samt särdragen i ålders- och utvecklingsnivån hos barnen i förskoleundervisningen.

6 c §. Förebyggande av diskriminering på grund av könsidentitet eller könsuttryck. Enligt förslaget ändras lagens 6 c § så att den utvidgas till att gälla även småbarnspedagogiken. Paragrafen trädde ursprungligen i kraft vid ingången av 2015 och då betonades det i motiveringen till regeringspropositionen (RP 19/2014 rd) att paragrafen kompletterar de skyldigheter som i 4, 4 a, 5, 5 a, 6, 6 a ja 6 b § föreskrivs när det gäller att främja jämställdheten mellan kvinnor och män. I motiveringen slogs det fast att bestämmelserna utgör en helhet där tanken är att jämställdheten ska främjas med beaktande inte bara av det officiella könet utan också av förebyggandet av diskriminering på grund av könsidentitet och könsuttryck. Då det nu föreslås att 6 c § utvidgas till småbarnspedagogiken, blir småbarnspedagogiken en del av den ovan beskrivna helheten, varvid alla barn oberoende av kön beaktas i jämställdhetsarbetet inom småbarnspedagogiken och i den föreslagna jämställdhetsplaneringsskyldigheten.

Till paragrafens 1 mom. fogas enligt förslaget en hänvisning till anordnare av småbarnspedagogik och serviceproducenter inom småbarnspedagogik. I och med ändringarna kommer skyldigheten att på ett målinriktat och planmässigt sätt förebygga diskriminering på grund av könsidentitet eller könsuttryck att gälla även småbarnspedagogiken. Diskriminering kan förebyggas exempelvis genom att man ser till att olika slags könsidentiteter och könsuttryck respekteras. Inom småbarnspedagogiken är det fråga om barn i åldern 0–6 år, varför frågor som gäller könsidentitet och könsuttryck kan ta sig uttryck på annat sätt än exempelvis inom den grundläggande utbildningen. Könsidentiteten formas och utvecklas under barndomen och ungdomen, varför det är viktigt att fästa uppmärksamhet vid könsidentitet och könsuttryck även inom småbarnspedagogiken. Det är också skäl att notera att könsidentiteten kan variera från en tidpunkt till en annan.

Det föreslås att paragrafens 2 mom. ändras så att till momentet fogas en hänvisning till småbarnspedagogiken. Således ska den skyldighet som avses i 1 mom. beaktas också vid utarbe-

tande av jämställdhetsplaner inom småbarnspedagogiken och vid beslut om åtgärder. Inom småbarnspedagogiken kan diskriminering förebyggas exempelvis genom att man talar om för barnen att människor är olika och att alla är lika värdefulla.

18 §. *Kontroller och handräckning.* Enligt förslaget utvidgas jämställdhetsombudsmannens rätt att utföra behövliga kontroller till att gälla även småbarnspedagogiska verksamhetsställen. Detta görs genom att det till paragrafens 1 mom. fogas ett omnämnande av småbarnspedagogiska verksamhetsställen. Dessutom fogas till 18 § 1 mom. en begränsning enligt vilken kontrollrätten begränsas till att inte omfatta utrymmen som används för boende av permanent natur. Begränsningen behövs eftersom exempelvis familjedagvård ofta sker hemma hos familjedagvårdaren. Hemfriden tryggas i 2 kap. 10 § i grundlagen.

19 §. *Lämnande av anvisningar och råd samt främjande av förlikning.* Enligt förslaget utvidgas paragrafen till att gälla småbarnspedagogiken genom att det till 3 mom. fogas ett omnämnande av anordnare av småbarnspedagogik och serviceproducenter inom småbarnspedagogik samt en hänvisning till den nya 5 b §.

Enligt paragrafens 1 mom. kan den som misstänker sig ha blivit utsatt för diskriminering enligt jämställdhetslagen begära anvisningar och råd i ärendet av jämställdhetsombudsmannen. I paragrafens 2 mom. föreskrivs det om hur jämställdhetsombudsmannen genom anvisningar och råd ska sträva efter att ett lagstridigt förfarande inte fortgår eller upprepas. Paragrafens 3 mom. gäller uttryckligen jämställdhetsplanerna. Om utarbetandet av jämställdhetsplanen trots anvisningar eller råd försummas, kan jämställdhetsombudsmannen sätta ut en tid inom vilken skyldigheten ska fullgöras. I paragrafens 4 mom. åter föreskrivs det att jämställdhetsombudsmannen kan vidta åtgärder för att åstadkomma förlikning i ett ärende som gäller diskriminering enligt jämställdhetslagen.

20 §. *Överlämnande av ärenden till diskriminerings- och jämställdhetsnämnden.* Det föreslås att 20 § ändras så att det till 2 mom. fogas en hänvisning till den nya 5 b §. Därvid kan jämställdhetsombudsmannen föra även ett ärende som gäller jämställdhetsplaneringsskyldigheten inom småbarnspedagogiken till diskriminerings- och jämställdhetsnämnden för åtgärder enligt 21 § 4 mom. Enligt 20 § 2 mom. i den gällande jämställdhetslagen kan jämställdhetsombudsmannen föra ett ärende som gäller ett förfarande som strider mot 5 a eller 6 a § till diskriminerings- och jämställdhetsnämnden för åtgärder enligt 21 § 4 mom. I nämnda 5 a § föreskrivs det om läroanstaltens jämställdhetsplaner (Åtgärder för främjande av jämställdheten vid läroanstalter) och i 6 a § om arbetsplatsernas jämställdhetsplaner (Åtgärder för främjande av jämställdheten i arbetslivet). Den föreslagna ändringen är viktig för att jämställdhetsombudsmannen ska kunna föra också förfaranden som strider mot jämställdhetsplaneringsskyldigheten inom småbarnspedagogiken till diskriminerings- och jämställdhetsnämnden. Bestämmelser om behandlingen av ärenden i diskriminerings- och jämställdhetsnämnden finns i lagen om diskriminerings- och jämställdhetsnämnden (1327/2014).

21 §. *Diskriminerings- och jämställdhetsnämndens befogenheter med anledning av ett lagstridigt förfarande.* Det föreslås att paragrafen ändras så att det till 4 mom. fogas ett omnämnande av anordnare av småbarnspedagogik och serviceproducenter inom småbarnspedagogik samt en hänvisning till den nya 5 b §. Enligt den föreslagna ändringen kan diskriminerings- och jämställdhetsnämnden på framställning av jämställdhetsombudsmannen förelägga en anordnare av småbarnspedagogik eller serviceproducent inom småbarnspedagogik som försummat jämställdhetsplaneringsskyldigheten att inom utsatt tid göra upp en jämställdhetsplan. Skyldigheten kan förenas med vite. Samma möjlighet finns redan nu för utbildningsanordnarens och arbetsgivarens del, och genom den föreslagna ändringen utvidgas den till att gälla även småbarnspedagogiken.

Som försummelse av jämställdhetsplaneringsskyldigheten kan exempelvis betraktas ett förfarande där någon jämställdhetsplan inte alls har utarbetats eller där jämställdhetsplanen inte motsvarar vad som föreskrivs i jämställdhetslagen. Närmare bestämmelser om jämställdhetsplanen inom småbarnspedagogiken avses finnas i den nya 5 b §.

8 Bestämmelser på lägre nivå än lag

Skyldigheten till jämställdhetsplanering avses också tas in i Utbildningsstyrelsens föreskrifter: Grunderna för planen för småbarnspedagogik samt Grunderna för läroplanen för förskoleundervisningen. Grunderna för planen för småbarnspedagogik 2022 har redan proaktivt beaktat den föreslagna jämställdhetsplaneringsskyldigheten.

9 Ikraftträdande

Den föreslagna lagen avses träda i kraft den 1.6.2023.

10 Verkställighet och uppföljning

För ett effektivt genomförande av jämställdhetsplaneringsskyldigheten inom småbarnspedagogiken vore det ändamålsenligt att till stöd för aktörerna inom småbarnspedagogiken utarbeta en handbok där jämställdhetsplaneringen inom småbarnspedagogiken behandlas på praktisk nivå. Då jämställdhetsplaneringsskyldigheten år 2015 utvidgades till att gälla den grundläggande utbildningen gav Utbildningsstyrelsen ut en handbok om jämställdhetsplanering (Jämställdhetsarbete är en kunskapsfråga. Guide för främjande av jämställdheten i den grundläggande utbildningen. Utbildningsstyrelsen. Guider och handböcker 2015:4). En handbok av samma typ vore nyttig också för småbarnspedagogikens del.

Vid fullgörandet av den föreslagna skyldigheten vore det också viktigt att utbilda personalen inom småbarnspedagogiken i arbetet för att främja jämställdheten mellan könen.

11 Förhållande till budgetpropositionen

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2023 och avses bli behandlad i samband med den.

12 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

De bestämmelser som föreslås i propositionen hänför sig till den jämlikhet som regleras i 6 § i grundlagen. I 6 § 2 mom. i grundlagen föreskrivs det om förbud mot diskriminering. Kön är en av de förbjudna diskrimineringsgrunderna. Syftet med de ändringar som föreslås i propositionen är att förhindra diskriminering på grund av kön, könsidentitet och könsuttryck.

Enligt 6 § 3 mom. i grundlagen ska barn bemötas som jämlika individer och ha rätt till medinflytande enligt sin utvecklingsnivå i frågor som gäller dem själva. Varje barn ska bemötas som en individ, inte som ett passivt objekt för åtgärder (RP 309/1993 rd, s. 49, GrUB 25/1994 rd, s. 7–8). Också enligt artikel 12 i FN:s konvention om barnets rättigheter har barn rätt att delta i och påverka frågor som rör dem själva. Vidare fastställs det i artikel 3 i FN:s konvention om barnets rättigheter att barnets bästa ska prioriteras bland annat vid alla lagstiftningsåtgärder. Utgångspunkten för propositionen är att barnets bästa tillgodoses. I propositionen föreslås det att barn ska ges möjlighet att delta i utarbetandet av jämställdhetsplanen med beaktande av barnens ålder och mognad. Dessutom bör särskild uppmärksamhet fästas vid barnens delaktighet också i övrigt. Barn tillförsäkras således i enlighet med grundlagen och FN:s barnkonvention

möjlighet att påverka frågor som gäller dem själva. I propositionen är det fråga om jämställdhetsplanering inom småbarnspedagogiken, det vill säga om barn under skolåldern, varför deltagandet avses ske med beaktande av barnens ålder och mognad samt inom ramen för barnens åldersstadiums förutsättningar. Genom de föreslagna ändringarna främjas och tryggas likabehandlingen av de barn som deltar i småbarnspedagogiken samt barns delaktighet.

Enligt 6 § 4 mom. i grundlagen främjas jämställdhet mellan könen i samhällelig verksamhet och i arbetslivet enligt vad som närmare bestäms genom lag, särskilt vad gäller lönesättning och andra anställningsvillkor. Jämställdhetslagen är en viktig enskild författning som fullgör detta konstitutionella uppdrag (GrUU 40/2004 rd, s. 2). Den skyldighet att främja jämställdhet inom småbarnspedagogiken och den jämställdhetsplaneringsskyldighet för småbarnspedagogiken som föreslås i propositionen utgör ett sådant främjande av jämställdheten mellan könen som avses i 6 § 4 mom. De ändringar som föreslås i propositionen utvidgar och stärker regleringen om främjande av jämställdheten i fråga om barn under skolåldern.

Den föreslagna ändringen i 18 § om kontroller och handräckning hänför sig till det som föreskrivs i 10 § i grundlagen om skydd av privatlivet. Enligt 10 § 1 mom. i grundlagen är vars och ens privatliv, heder och hemfrid tryggade. I den föreslagna ändringen fogas till 18 § en begränsning enligt vilken kontroll inte får utföras i utrymmen som används för boende av permanent natur. Den begränsning som föreslås i denna proposition tryggar å sin sida att den i grundlagen föreskrivna hemfriden tillgodoses.

På de grunder som anges ovan kan lagförslaget behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986) 5 och 6 c §, 18 § 1 mom., 19 § 3 mom., 20 § 2 mom. och 21 § 4 mom.,
sådana de lyder, 5 och 6 c § samt 19 § 3 mom. och 21 § 4 mom. i lag 1329/2014, 18 § 1 mom. i lag 1023/2008 och 20 § 2 mom. i lag 915/2016, samt
fogas till 3 §, sådan den lyder i lagarna 1329/2014 och 657/2021, ett nytt 8 mom. och till lagen en ny 5 b § som följer:

3 §

Definitioner

Med *anordnare av småbarnspedagogik* avses i denna lag den som ordnar småbarnspedagogik som grundar sig på lag.

5 §

Jämställdhet vid utbildning, undervisning och småbarnspedagogik

Myndigheter och utbildningsanordnare samt andra sammanslutningar som tillhandahåller utbildning eller undervisning ska se till att flickor och pojkar samt kvinnor och män har lika möjlighet till utbildning och avancemang inom yrket samt att undervisningen, forskningen och läromedlen stöder syftet med denna lag.

Anordnare av småbarnspedagogik och serviceproducenter inom småbarnspedagogiken ska se till att flickor och pojkar har lika möjlighet till småbarnspedagogik och att småbarnspedagogiken stöder syftet med denna lag.

Vid utbildning, undervisning och småbarnspedagogik ska jämställdhet främjas med hänsyn till barnens ålder och mognad.

5 b §

Åtgärder för främjande av jämställdheten inom småbarnspedagogiken

Anordnaren av småbarnspedagogik och serviceproducenten inom småbarnspedagogik ansvarar för att det på småbarnspedagogiska verksamhetsställen årligen utarbetas en jämställdhetsplan i samarbete med personalen. Barn ska ges möjlighet att delta i utarbetandet av planen med beaktande av barnens ålder och mognad. Jämställdhetsplanen kan införlivas i någon annan plan vid verksamhetsstället.

Med avvikelse från vad som föreskrivs i 1 mom. ansvarar kommunen för att det för de aktörer inom familjedagvård och kommunal öppen småbarnspedagogisk verksamhet som är verk samma på kommunens område utarbetas gemensamma jämställdhetsplaner i samarbete med dessa aktörer i stället för en separat plan för varje verksamhetsställe.

Jämställdhetsplanen ska innehålla

- 1) en redogörelse för jämställdhetsläget vid det småbarnspedagogiska verksamhetsstället,
- 2) åtgärder som behövs för att främja jämställdheten,
- 3) en utvärdering av hur åtgärderna i en tidigare jämställdhetsplan har genomförts och av resultaten.

Särskilt avseende ska fästas vid växelverkan, handledningen, barnens delaktighet, vilka material som används och bemötandet av vårdnadshavare samt vid förebyggande och undanröjande av sexuella trakasserier och trakasserier på grund av kön.

I stället för en årlig genomgång kan en plan utarbetas för högst tre år i sänder.

6 c §

Förebyggande av diskriminering på grund av könsidentitet eller könsuttryck

Myndigheter, utbildningsanordnare och andra sammanslutningar som tillhandahåller utbildning eller undervisning, anordnare av småbarnspedagogik och serviceproducenter inom småbarnspedagogik samt arbetsgivare ska på ett målinriktat och planmässigt sätt förebygga diskriminering på grund av könsidentitet eller könsuttryck.

Den skyldighet som avses i 1 mom. ska beaktas vid beredningen av läroanstalternas, småbarnspedagogikens och arbetsgivarnas jämställdhetsplaner i enlighet med 5 a, 5 b och 6 a § och vid beslut om jämställdhetsfrämjande åtgärder.

18 §

Kontroller och handräckning

Jämställdhetsombudsmannen har rätt att på arbetsplatser, i läroanstalter, på småbarnspedagogiska verksamhetsställen eller i intresseorganisationer eller i affärslokaler för den som tillhandahåller varor eller tjänster utföra behövliga kontroller, om det finns skäl att misstänka att det förfarits i strid med denna lag eller att de i denna lag föreskrivna jämställdhetsförpliktelserna inte annars har uppfyllts. Kontroller får inte utföras i utrymmen som används för boende av permanent natur.

19 §

Lämnande av anvisningar och råd samt främjande av förlikning

När jämställdhetsombudsmannen finner att utbildningsanordnaren, anordnaren av småbarnspedagogik eller serviceproducenten inom småbarnspedagogik eller arbetsgivaren trots anvisningar och råd som avses i 2 mom. försummar sin skyldighet enligt 5 a, 5 b eller 6 a § att göra upp en jämställdhetsplan, kan ombudsmannen sätta ut en skälig tid inom vilken skyldigheten ska fullgöras.

20 §

Överlämnande av ärenden till diskriminerings- och jämställdhetsnämnden

Jämställdhetsombudsmannen kan föra ett ärende som gäller ett förfarande som strider mot 5 a, 5 b eller 6 a § till diskriminerings- och jämställdhetsnämnden för åtgärder enligt 21 § 4 mom.

21 §

Diskriminerings- och jämställdhetsnämndens befogenheter med anledning av ett lagstridigt förfarande

På framställning av jämställdhetsombudsmannen kan diskriminerings- och jämställdhetsnämnden, vid behov vid vite, förelägga en utbildningsanordnare, en anordnare av småbarnspedagogik eller serviceproducent inom småbarnspedagogik eller en arbetsgivare som försummat den skyldighet som avses i 5 a, 5 b eller 6 a § att inom utsatt tid göra upp en jämställdhetsplan.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 19 september 2022

Statsminister

Sanna Marin

Minister för nordiskt samarbete och jämställdhet Thomas Blomqvist

Lag

om ändring av lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986) 5 och 6 c §, 18 § 1 mom.,
19 § 3 mom., 20 § 2 mom. och 21 § 4 mom.,
sådana de lyder, 5 och 6 c § samt 19 § 3 mom. och 21 § 4 mom. i lag 1329/2014, 18 § 1 mom.
i lag 1023/2008 och 20 § 2 mom. i lag 915/2016, samt
fogas till 3 §, sådan den lyder i lagarna 1329/2014 och 657/2021, ett nytt 8 mom. och till lagen
en ny 5 b § som följer:

Gällande lydelse

3 §

Definitioner

5 §

Jämställdhet vid utbildning och undervisning

Myndigheter och utbildningsanordnare samt andra sammanslutningar som tillhandahåller utbildning eller undervisning ska se till att flickor och pojkar samt kvinnor och män har lika möjlighet till utbildning och avancemang inom yrket samt att undervisningen, forskningen och läromedlen stöder syftet med denna lag. *Vid utbildning och undervisning ska jämställdhet främjas med hänsyn till barnens ålder och mognad.*

Föreslagen lydelse

3 §

Definitioner

5 §

Med anordnare av småbarnspedagogik avses i denna lag den som ordnar småbarnspedagogik som grundar sig på lag.

Jämställdhet vid utbildning, undervisning och småbarnspedagogik

Myndigheter och utbildningsanordnare samt andra sammanslutningar som tillhandahåller utbildning eller undervisning ska se till att flickor och pojkar samt kvinnor och män har lika möjlighet till utbildning och avancemang inom yrket samt att undervisningen, forskningen och läromedlen stöder syftet med denna lag.

Anordnare av småbarnspedagogik och serviceproducenter inom småbarnspedagogiken ska se till att flickor och pojkar har lika möjlighet till småbarnspedagogik och att småbarnspedagogiken stöder syftet med denna lag.

Vid utbildning, undervisning och småbarnspedagogik ska jämställdhet främjas med hänsyn till barnens ålder och mognad.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

5 b §

Åtgärder för främjande av jämställdheten inom småbarnspedagogiken

Anordnaren av småbarnspedagogik och serviceproducenten inom småbarnspedagogik ansvarar för att det på småbarnspedagogiska verksamhetsställen årligen utarbetas en jämställdhetsplan i samarbete med personalen. Barn ska ges möjlighet att delta i utarbetandet av planen med beaktande av barnens ålder och mognad. Jämställdhetsplanen kan införlivas i någon annan plan vid verksamhetsstället.

Med avvikelse från vad som föreskrivs i 1 mom. ansvarar kommunen för att det för de aktörer inom familjedagvård och kommunal öppen småbarnspedagogisk verksamhet som är verksamma på kommunens område utarbetas gemensamma jämställdhetsplaner i samarbete med dessa aktörer i stället för en separat plan för varje verksamhetsställe.

Jämställdhetsplanen ska innehålla

- 1) en redogörelse för jämställdhetsläget vid det småbarnspedagogiska verksamhetsstället,
- 2) åtgärder som behövs för att främja jämställdheten,
- 3) en utvärdering av hur åtgärderna i en tidigare jämställdhetsplan har genomförts och av resultaten.

Särskilt avseende ska fästas vid växelverkan, handledningen, barnens delaktighet, vilka material som används och bemötandet av vårdnadshavare samt vid förebyggande och undanröjande av sexuella trakasserier och trakasserier på grund av kön.

I stället för en årlig genomgång kan en plan utarbetas för högst tre år i sänder.

6 c §

6 c §

Förebyggande av diskriminering på grund av könsidentitet eller könsuttryck

Förebyggande av diskriminering på grund av könsidentitet eller könsuttryck

Myndigheter, utbildningsanordnare och andra sammanslutningar som tillhandahåller utbildning eller undervisning samt arbetsgivare ska på ett målinriktat och planmässigt

Myndigheter, utbildningsanordnare och andra sammanslutningar som tillhandahåller utbildning eller undervisning, anordnare av småbarnspedagogik och serviceproducenter inom småbarnspedagogik samt arbetsgivare

Gällande lydelse

sätt förebygga diskriminering på grund av könsidentitet eller könsuttryck.

Den skyldighet som avses i 1 mom. ska beaktas vid beredningen av läroanstalternas i 5 a § avsedda och arbetsgivarnas i 6 a § avsedda jämställdhetsplaner och vid beslut om jämställdhetsfrämjande åtgärder.

18 §

Kontroller och handräckning

Jämställdhetsombudsmannen har rätt att på arbetsplatser, i läroanstalter eller i intresseorganisationer eller i affärslokaler för den som tillhandahåller varor eller tjänster utföra behövliga kontroller, om det finns skäl att misstänka att det förfarits i strid med denna lag eller att de i denna lag föreskrivna jämställdhetsförpliktelserna inte annars har uppfyllts.

19 §

Lämnande av anvisningar och råd samt främjande av förlikning

När jämställdhetsombudsmannen finner att utbildningsanordnaren eller arbetsgivaren trots anvisningar och råd som avses i 2 mom. försummar sin skyldighet enligt 5 a eller 6 a § att göra upp en jämställdhetsplan, kan ombudsmannen sätta ut en skäligen tid inom vilken skyldigheten ska fullgöras.

20 §

Överlämnande av ärenden till diskriminerings- och jämställdhetsnämnden

Föreslagen lydelse

ska på ett målinriktat och planmässigt sätt förebygga diskriminering på grund av könsidentitet eller könsuttryck.

Den skyldighet som avses i 1 mom. ska beaktas vid beredningen av läroanstalternas, *småbarnspedagogikens* och arbetsgivarnas jämställdhetsplaner i enlighet med 5 a, 5 b och 6 a § och vid beslut om jämställdhetsfrämjande åtgärder.

18 §

Kontroller och handräckning

Jämställdhetsombudsmannen har rätt att på arbetsplatser, i läroanstalter, *på småbarnspedagogiska verksamhetsställen* eller i intresseorganisationer eller i affärslokaler för den som tillhandahåller varor eller tjänster utföra behövliga kontroller, om det finns skäl att misstänka att det förfarits i strid med denna lag eller att de i denna lag föreskrivna jämställdhetsförpliktelserna inte annars har uppfyllts. *Kontroller får inte utföras i utrymmen som används för boende av permanent natur.*

19 §

Lämnande av anvisningar och råd samt främjande av förlikning

När jämställdhetsombudsmannen finner att utbildningsanordnaren, *anordnaren av småbarnspedagogik eller serviceproducenten inom småbarnspedagogik* eller arbetsgivaren trots anvisningar och råd som avses i 2 mom. försummar sin skyldighet enligt 5 a, 5 b eller 6 a § att göra upp en jämställdhetsplan, kan ombudsmannen sätta ut en skäligen tid inom vilken skyldigheten ska fullgöras.

20 §

Överlämnande av ärenden till diskriminerings- och jämställdhetsnämnden

Gällande lydelse

Jämställdhetsombudsmannen kan föra ett ärende som gäller ett förfarande som strider mot 5 a eller 6 a § till diskriminerings- och jämställdhetsnämnden för åtgärder enligt 21 § 4 mom.

21 §

Diskriminerings- och jämställdhetsnämndens befogenheter med anledning av ett lagstridigt förfarande

På framställning av jämställdhetsombudsmannen kan diskriminerings- och jämställdhetsnämnden, vid behov vid vite, förelägga en utbildningsanordnare eller en arbetsgivare som försummat den skyldighet som avses i 5 a eller 6 a § att inom utsatt tid göra upp en jämställdhetsplan.

Föreslagen lydelse

Jämställdhetsombudsmannen kan föra ett ärende som gäller ett förfarande som strider mot 5 a, 5 b eller 6 a § till diskriminerings- och jämställdhetsnämnden för åtgärder enligt 21 § 4 mom.

21 §

Diskriminerings- och jämställdhetsnämndens befogenheter med anledning av ett lagstridigt förfarande

På framställning av jämställdhetsombudsmannen kan diskriminerings- och jämställdhetsnämnden, vid behov vid vite, förelägga en utbildningsanordnare, en anordnare av småbarnspedagogik eller serviceproducent inom småbarnspedagogik eller en arbetsgivare som försummat den skyldighet som avses i 5 a, 5 b eller 6 a § att inom utsatt tid göra upp en jämställdhetsplan.

Denna lag träder i kraft den 20 .